

Perspektywy zrównoważonego rozwoju polskiej branży farmaceutycznej

Spis treści

Kluczowe wnioski z raportu

Na rynku funkcjonują liczne zestawienia firm, w tym z branży farmaceutycznej, pod kątem ich osiągnięć na rzecz zrównoważonego rozwoju. Dzięki zestawieniom takim jak ratingi i benchmarki interesariusze mogą porównać poszczególne przedsiębiorstwa pod względem kryteriów ESG. Dla polskich firm inspirującym przykładem mogą być wyniki niektórych rankingów międzynarodowych oraz ich publiczna komunikacja.

W 2023 roku branża farmaceutyczna i jej pokrewne należą do najważniejszych społecznie, a jednocześnie najszybciej rozwijających się sektorów w Europie Środkowo-Wschodniej. Na razie nie odzwierciedla tego ich aktywność w zakresie raportowania zrównoważonego, jednak może być to zrekompensowane zintensyfikowaniem działań wokół tworzenia strategii, reorganizacji biznesu i jego ewaluacji w obszarach ESG (środowiska, społeczeństwa i ładu zarządczego).

Duże spółki odpowiadają nie tylko za własną działalność, lecz także – w pewnym zakresie – za podmioty zależne, takie jak podwykonawcy, kontrahenci, dostawcy. Oznacza to, że firmy muszą sprawdzać standardy środowiskowe i dotyczące praw człowieka w całym łańcuchu dostaw. Na tym polu można korzystać z wzorców z niemieckiej ustawy o należytej staranności przedsiębiorstw (LkSG) w celu uniknięcia naruszeń praw człowieka w łańcuchach dostaw oraz projektowanej dyrektywy unijnej dotyczącej należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSDDD).

Interesariusze kładą coraz większy nacisk na aktywność firm w obszarach ESG, a tzw. zielone aktywa zyskują na wartości pieniężnej. Stwarza to presję na firmy z sektora Life Sciences, by zreorganizować dotychczasową działalność – np. zrewidować funkcjonowanie dotychczasowego łańcucha wartości, zweryfikować warunki wydobywania i obrotu surowcami czy wprowadzać rozwiązania typowe dla tzw. zielonej chemii. Presja ta będzie się zwiększać w nadchodzących latach.

Wraz ze zwiększeniem roli zrównoważonego rozwoju, zwiększają się także wymogi raportowe dla firm w obszarze ESG. Dotychczasowy najpopularniejszy, ale też dobrowolny standard raportowy GRI zostanie zastąpiony przez obowiązkowy dla największych graczy ESRS, wprowadzony przez Unię Europejską. Jest on szczegółowy i kompleksowy, a za jego niedotrzymanie grożą kary, co postawi branżę Life Sciences przed dużym wyzwaniem. Stąd wskazane jest nabywanie doświadczenia raportowego już teraz, nawet jeśli obowiązek raportowania CSRD obejmie daną firmę dopiero w nadchodzących latach.

Strategiczne spojrzenie na branżę

Środowisko (ang. *environment*), kwestie społeczne (*society*) i ład zarządczy (*governance*) to trzy kluczowe kategorie tworzące zestaw standardów wykorzystywanych przez świadomych społecznie inwestorów i interesariuszy do oceny praktyk biznesowych, w skrócie znane jako ESG. Kryteria ESG są coraz częściej uwzględniane w analizie zagrożeń i możliwości rozwoju aktywności biznesowej. Wraz ze wzrostem obaw o środowisko, zmiany klimatyczne, nierówności społeczne, różnorodność i odpowiedzialność korporacyjną, przedstawiciele firm zmuszeni są do brania pod uwagę innych czynników poza wynikami finansowymi.

Coraz liczniejsze firmy aktywnie informują o swojej wizji i politykach ESG, włączając te zasady do swojej kultury korporacyjnej. W publikacji zostaną omówione trendy ESG w firmach branży Life Sciences (ze szczególnym uwzględnieniem branż farmaceutycznej, chemicznej i biotechnologicznej), inicjatywy organów regulacyjnych i interesariuszy promujące raportowanie ESG oraz znaczenie zajmowania się wskaźnikami ESG w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Branża farmaceutyczna i jej pokrewne (w szczególności biotechnologia i chemia małotonażowa) należą do najbardziej podstawowych sektorów gospodarki. Dostarczają produktów niezbędnych człowiekowi do życia w zdrowiu i dobrobycie, przez co od dawna skupiają uwagę konsumentów i regulatorów.

W szczególności pandemia COVID-19 unaoczniała rolę tej części gospodarki dla społeczeństwa – jej powiązanie ze zdrowiem publicznym, jakością życia, stanem usług publicznych czy zarządzaniem kryzysowym. Decyzje takie jak dostępność szczepień i leków (a także ich skład), tempo pracy działów badawczo-rozwojowych, dystrybucja podstawowych kosmetyków i produktów higienicznych od 2020 roku stały się tematem debaty publicznej i programów politycznych. Tym samym **w najlepszym interesie branży jest troska o zachowanie społecznej odpowiedzialności biznesu i rzetelnych standardów w analizie własnej działalności i raportowaniu jej efektów**. Zagadnienia z zakresu ESG są dla branż farmaceutycznych i pokrewnych w tej materii najlepszym drogowskazem.

Z badania KPMG [Global Survey of Sustainability Reporting 2022](#) wynika, że w 2021 roku tylko 17% badanych firm zaraportowało wyniki finansowe i niefinansowe (z obszaru ESG), zgodnie z sugerowanym standardem. Jednocześnie polska branża farmaceutyczna należy do największych w Europie Środkowo-Wschodniej. Według Eurostatu w porównaniu do 2015 roku wartość jej obrotów wzrosła o 92%, co plasuje ją w piątce najszybciej rosnących rynków farmaceutycznych w Europie (za Belgią, Litwą, Grecją i Rumunią) – jeśli wziąć pod uwagę tylko rok poprzedzający, polska farmacja jest liderką w UE pod kątem

tempa wzrostu. Osiąga też wysokie wskaźniki w badaniach innowacyjności gospodarczej, co wskazuje na jej dynamizm i gotowość do dostosowania się do bieżących wyzwań. Ponadto branża jest też zainteresowana rozwojem nie tylko w zakresie wyników finansowych czy nowych technologii, lecz także – swojego wpływu społecznego. Wskazuje na to CSR-owa aktywność branży – np. w ostatnim kwartale 2022 roku odbył się Okrągły Stół ESG Pracodawców RP oraz panel o CSR w farmacji w ramach Jesiennego Sympozjum Przemysłu Farmaceutycznego i Kosmetycznego. W tej materii (zwłaszcza w zakresie raportowania i przygotowywania

strategii) ma jednak wiele do nadrobienia w porównaniu do zagranicznych firm z sektora Life Sciences, o czym szerzej piszemy w rozdziale o benchmarku branży farmaceutycznej.

Każda branża ma swoją specyfikę i obszary działalności, poprzez które może wywierać szczególnie silny wpływ na swoje otoczenie środowiskowo-społeczne. Niektóre kryteria ESG, takie jak utrzymywanie jak najniższego poziomu emisji gazów cieplarnianych, mają uniwersalne znaczenie, ale część z nich będzie grała istotną rolę tylko w niektórych branżach. Także branże farmaceutyczne i pokrewne mają takie

obszary swojej działalności, które są dla nich kluczowe, a jednocześnie w których strategię postępowania powinny być ściśle związane z wskaźnikami ESG.

Do takich niewrażliwych obszarów charakterystycznych dla Life Sciences w ogóle zaliczyć można m.in.:

- bezpieczeństwo lekowe,
- zabezpieczenie łańcucha dostaw,
- standardy etyki laboratoryjnej i badawczej,
- współpracę z otoczeniem społecznym (np. ruchami pacjentskimi).

Znaczenie dwóch pierwszych unaoocniła szczególnie pandemia COVID-19, która początkowo wstrzymała, a następnie znacząco spowolniła globalny przepływ półproduktów, a jednocześnie znacząco i nagle przyczyniła się do zwiększenia zapotrzebowania na leki i środki higieniczne. Tendencje te stanowiły dla branży bardzo duże wyzwanie, ale jednocześnie – ze względu na jej znaczenie dla ludzkiego dobrostanu – stwarzały okazję do nadużyć (np. w krajach produkujących surowce, które jednocześnie nie są objęte ścisłymi regulacjami ESG) i dyktowania cen produktów niezbędnych do życia. Wytwarzanie i udoskonalanie produktów w branży Life Sciences wynika wprost z prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, stąd etyka naukowa i laboratoryjna powinna być przedmiotem szczególnej troski w porównaniu do branż, gdzie badania naukowe są fakultatywne dla powodzenia biznesowego. Branża farmaceutyczna i jej pokrewne prowadzi także dialog

z opinią publiczną, a dostarczane przez nią usługi i produkty stanowią element usług publicznych, co z kolei wytwarza potrzeby transparentności w dialogu z interesariuszami (np. ruchami pacjenckimi, medykami, decydentami politycznymi w zakresie zdrowia publicznego etc.).

Powyższą listę obszarów newralgicznych można oczywiście rozwijać. Przykłady te pokazują, że choć Komisja Europejska i inni regulatorzy dążą do stworzenia uniwersalnych, porównywalnych miar społecznej odpowiedzialności biznesu (np. dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej o sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju z 2023 r., znana pod skrótem CSRD, która jest omawiana w niniejszym raporcie), **każda zrównoważona firma powinna dokonać przeglądu działalności ze względu na własną specyfikę**. W zależności od tej specyfiki inne będą strategie działalności oraz treść raportowania.

ESG w branży – trendy, wyzwania, ryzyka

Krajobraz regulacyjny dla branży farmaceutycznej, urzędzeń medycznych i diagnostyki zmienia się, a organy regulacyjne i inwestorzy coraz częściej oczekują od organizacji wykorzystania rzetelnych wskaźników ESG podczas opracowywania, wprowadzania na rynek i komercjalizacji aktywów. Presja środowiskowa i społeczna zmusza firmy do dostosowywania swoich strategii, a niekiedy nawet do wycofywania się z niektórych rodzajów działalności, do przekształcenia się w przedsiębiorstwa o zerowej emisji dwutlenku węgla netto czy minimalnej szkodliwości środowiskowej. Takie kroki wymagają dokładnego zbadania łańcucha dostaw, ponownego zaplanowania całego łańcucha wartości firmy, szczególnie w kontekście szybko zmieniającego się międzynarodowego otoczenia i rosnącej świadomości i oczekiwań od branży.

Firmy z sektora Life Sciences muszą być świadome polityki związanej z planowanymi obciążeniami i obowiązkami, takimi jak podatki od opakowań z tworzyw sztucznych, zmiany w unijnym systemie handlu uprawnieniami do emisji, dyrektywy dotyczące opodatkowania energii oraz zmiany w ustalaniu cen emisji dwutlenku węgla i opłat wyrównawczych na granicach.

Nowym tematem jest perspektywa podatkowa w ESG. Podatki odgrywają znaczącą rolę w osiąganiu celów ESG poprzez zachęcanie do zmiany zachowań i finansowanie zmian operacyjnych. Przejrzystość podatkowa, choć nie jest bezpośrednią miarą zrównoważonego rozwoju, jest cennym narzędziem rozliczania przedsiębiorstw i budowania zaufania wśród interesariuszy. Nacisk na przejrzystość podatkową dla firm z sektora Life Sciences ze strony organów regulacyjnych, inwestorów i opinii publicznej rośnie. W tym kontekście kluczowe jest prowadzenie czytelnej narracji dotyczącej płatności podatkowych, strategii i zarządzania. Oczekuje się, że trend w kierunku bardziej przejrzystego, kompleksowego ujawniania informacji będzie się utrzymywał, napędzany obowiązkową publiczną sprawozdawczością w podziale na kraje i dobrowolnymi ramami takimi jak standard GRI: 207 (podatki).

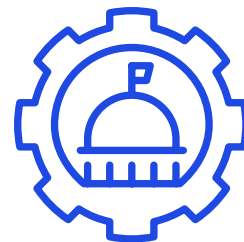
Środowisko

Firmy z sektora Life Sciences są odpowiedzialne za wprowadzanie innowacji przy jednoczesnym przestrzeganiu rygorystycznych światowych standardów. Postępy obejmują zwiększone inwestycje w zasadę 3R (tj. „zastąpienie, redukcja, udoskonalenie”) oraz wykorzystanie technologii do zdalnego monitorowania danych w zdecentralizowanych próbach. Firmy muszą również wspierać globalne inicjatywy na rzecz walki ze zmianami klimatycznymi, takie jak Europejski Zielony Ład i ustalenia porozumienia klimatycznego COP26. W ramach takiego wsparcia tworzy się plany raportowania niefinansowego czy prześledzenie całego cyklu życia produktu pod względem generowanego śladu węglowego czy możliwości ekologicznego przetworzenia.

Kwestie społeczne

Domena społeczna raportowania ESG jest złożona i obejmuje zarządzanie relacjami i kapitał ludzki. Pracownicy odgrywają kluczową rolę w strategiach ESG, a firmy mogą inwestować w szkolenia z zakresu różnorodności i integracji, aby poprawić retencję i dobry wizerunek pracodawcy. Firmy zajmujące się naukami przyrodniczymi muszą również zająć się zagrożeniami dla zdrowia związanymi ze zmianami klimatycznymi, które wyjątkowo często dotyczą populacje narażone na zagrożenia środowiskowe (np. w krajach Globalnego Południa). Osiągnięcie równego dostępu do opieki zdrowotnej i zapewnienie zróżnicowanej reprezentacji uczestników badania są kluczem do wywarcia pozytywnego wpływu na społeczeństwo.

Ład zarządczy

Interesariusze domagają się zmian, przejrzystości i odpowiedzialności. Kryteria ESG są coraz częściej wykorzystywane w ocenie wyników przetargowych i kompletności umów handlowych w łańcuchu dostaw. Poza kontrahentami i zlecniodawcami należy uwzględniać innych interesariuszy, na których firma może wpływać swoją działalnością, takich jak np. społeczności lokalne. Dostosowując się do wskazań Światowego Forum Ekonomicznego i Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ, firmy z sektora Life Sciences muszą priorytetowo traktować etyczność w przywództwie, równe płace i szanse oraz praktyki antykorupcyjne. Dla przykładu, zróżnicowane pod względem płci rady nadzorcze zostały powiązane¹ z poprawą efektywności inwestycji, lepszym zaangażowaniem i mniejszą liczbą przypadków oszustw, co podkreśla znaczenie zajęcia się dysproporcjami płci w zarządzaniu.

¹ Arenas-Torres, Felipe, Miguel Bustamante-Ubilla, and Roberto Campos-Troncoso. 2021. "Diversity of the Board of Directors and Financial Performance of the Firms" *Sustainability* 13, no. 21: 11687.; KPMG, *Life Science Perspectives on ESG*, październik 2022, kpmg.com/uk.

Przygotowanie do CSRD/ESRS w 5+ krokach

Aktualne inicjatywy i trendy ESG obserwowane przez KPMG

Część firm z branży farmaceutycznej i pokrewnych podejmuje aktywności zgodne z wytycznymi ESG, zyskując tym samym przewagi konkurencyjne. Do najbardziej istotnych działań należą:

01

Zrównoważony łańcuch dostaw

Firmy z branży koncentrują się na zrównoważonym łańcuchu dostaw, zastępując wysokoemisyjne źródła energii, przechodząc z produkcji seryjnej na produkcję ciągłą, przyjmując bardziej ekologiczne alternatywy dla transportu i ograniczając jednorazowe opakowania z tworzyw sztucznych.

02

Transport *cold chain*

Firmy badają rozwiązania w zakresie łańcucha dostaw, szczególnie transportu w kontrolowanych temperaturach - by zapewnić odporność łańcucha na ryzyka i osiągać cele związane z zerową emisją dwutlenku węgla netto.

03

Przejrzystość podatkowa

Ze strony organów regulacyjnych, inwestorów i opinii publicznej narasta presja, aby zachować przejrzystość w biznesowych strategiach podatkowych i płatnościach. Rządy nakładają nowe daniny publiczne, w tym na firmy farmaceutyczne i pokrewne, aby zmienić zachowania podatników i tą drogą przyspieszyć dekarbonizację.

04

Ciągła produkcja w biotechnologii

Przyjmując ciągłą produkcję (czyli produkcję zautomatyzowaną pod kątem bieżącej optymalizacji), firmy mogą osiągnąć ekonomiczną i zrównoważoną przewagę, dostosowując się do zmieniających się wymagań rynku, jednocześnie zmniejszając presję na kapitał i zakłady produkcyjne. Podejście może być częścią ogólnej strategii ESG firmy i mieć zastosowanie do szerszego zakresu klas produktów.

05

Cele zerowej emisji netto

Dyrektywy i regulacje UE będą wprowadzały pośrednie i bezpośrednie konsekwencje finansowe i prawne związane z emisjami gazów cieplarnianych i innych szkodliwych emisji do środowiska. Przekłada się to na decyzje europejskich firm z branży, które wyznaczają i realizują ambitne cele zerowej emisji netto.

06

Zajmowanie się emisjami z zakresu 3

Firmy monitorują ślad węglowy działań dostawców w całym łańcuchu wartości, wykraczając poza emisje z zakresu 1 i 2.

07

Rozwój zrównoważonych paliw

Inwestorzy w branży farmaceutycznej opłacają badania i rozwój zrównoważonych paliw, aby zminimalizować ich wpływ na środowisko.

08

Innowacje produktowe

Firmy z sektora Life Sciences wytwarzają innowacyjne produkty i technologie, by zmniejszyć wpływ swojego biznesu na środowisko.

09

Ograniczanie odpadów dzięki tzw. „zielonej chemii”

Sektor Life Sciences inwestuje w „zieloną chemię”, aby zminimalizować stosowanie i wytwarzanie niebezpiecznych substancji w produktach leczniczych i procesach produkcyjnych.

10

Wyzwania związane z dostępem do leków i ich cenami

Branża Life Sciences działa na rzecz poprawy dostępu konsumentów do leków, ale presja inflacyjna, koszty surowców i niestabilność waluty stanowią dla nich wyzwania trudne do pokonania. W Stanach Zjednoczonych inwestorzy mogą wywierać presję na firmy, aby dostosowały ceny leków do wytycznych Instytutu Przeglądu Klinicznego i Ekonomicznego (ICER). Ponadto czynione są starania, aby zapewnić dostęp do przystępnych cenowo podstawowych leków w krajach rozwijających się.

Komentarze

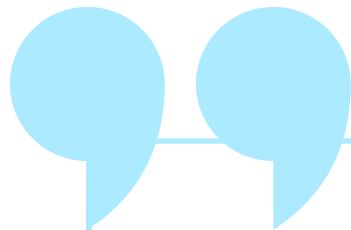
Wyzwania, które stoją przed sektorem farmacji, biotechnologii i ochrony zdrowia w zakresie ESG są w ostatnich latach większe niż kiedykolwiek wcześniej. Zapewnienie ciągłości łańcuchów dostaw czy nieprzerwanego dostępu do leków dla konsumentów oraz utrzymanie ich odpowiedniej jakości, utrzymanie produkcji leków krytycznych, ograniczenie wpływu na środowisko naturalne, a jednocześnie podążanie za trendami konsumenckimi w celu zapewnienia nie tylko odpowiedniego leczenia, lecz także jakościowego, dłuższego życia, są trudne do zrealizowania.

W usprawnieniu biznesu i rzetelnym zarządzaniu pomóc może kompleksowe podejście do strategii z uwzględnieniem szans i ryzyk ESG oraz porównanie własnej organizacji do osiągnięć i wysiłków konkurencji po to, aby być liderem, a nawet nie pozostać w tyle i nie wypaść z rynku. W niniejszym raporcie dokonujemy podstawowego przeglądu zagadnień pomocnych dla branży w postawieniu pierwszych kroków na tej drodze.

Przemysław Oczyp

Partner Associate w Dziale Doradztwa Biznesowego, ESG
KPMG w Polsce

Dzięki innowacjom i technologiom dzisiaj cały świat wydaje się być na wyciągnięcie ręki. Możemy pracować zdalnie z odległych zakątków globu. Możemy nawet przeprowadzić zdalną operację na pacjencie z innego kraju. Jesteśmy w stanie dostarczać szczepionki i leki na cały świat w ciągu jednego dnia, a nie tygodni czy miesięcy. Mamy wiedzę i możliwości, aby zmienić nasz świat na lepsze.

Problem w tym, że nie robimy tego wystarczająco szybko. Wiemy, że zmiany klimatyczne są realne. Jesteśmy świadkami kolejnych kryzysów humanitarnych. Widzimy zanikającą bioróżnorodność. Każdego dnia słyszymy, że opieka zdrowotna zmagą się z problemami – szczególnie odczuwają to osoby żyjące w krajach o niskich i średnich dochodach.

W wielu dziedzinach udało się dokonać niesamowitych rzeczy, aby utrzymać ludzi w zdrowiu i bezpieczeństwie, ponieważ doszło do globalnej współpracy naukowej między osobami i grupami z różnych dyscyplin, które nigdy wcześniej nie współpracowały ze sobą.

To zachęta dla 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ, które mają zostać zrealizowane do 2030 roku. Dają one nadzieję, że uda się ograniczyć emisję dwutlenku węgla, zachować zasoby naturalne, stworzyć lepsze miejsca pracy, osiągnąć postęp w zakresie równości płci oraz ograniczyć ubóstwo i inne nierówności społeczne. Polityka ESG to narzędzie, które ma w tym pomóc nam wszystkim. Obyśmy zdążyli.

Sabina Samplawska

Partner, Doradztwo Podatkowe, Lider doradztwa dla sektora Life Sciences
KPMG w Polsce

Benchmarki i ratingi ESG na rynku farmaceutycznym

Częścią zrównoważonej działalności biznesowej jest nie tylko przygotowanie nowej strategii i jej wdrożenie, lecz także systematyczna ewaluacja jej efektów. Ocena przedsiębiorstw pod kątem kryteriów ESG jest możliwa dzięki licznym systemom ocen, opisywanym m.in. jako benchmarki, ratingi, indeksy.

Czym różnią się te zagadnienia oraz zakres stosowanych przez nich analiz? Poniżej przedstawione zostały ich ogólne definicje:

ESG...

- **rating** – uporządkowana punktowo lub ilościowo ocena firmy bazująca na analizie KPI związanych z obszarami ESG;
- **indeks** – zbiór wyselekcjonowanych i/lub ważonych pod względem wyników w zagadnieniach ESG spółek, używany w analizach inwestycyjnych, ETF i innych produktach inwestycyjnych;
- **benchmark** – analiza wyników osiągniętych przez firmę w obszarze ESG w odniesieniu do wyników konkurencji, zwykle z towarzyszącymi rekomendacjami;
- **ranking** – lista firm uporządkowana lub zgrupowana pod względem wyników w obszarach ESG, według określonej metodologii;
- **standard** – ramy wytycznych dot. raportowania i ujawnień wskaźników ESG stosowanych przez organizację. Tworzone przez regulatorów, organizacje i stowarzyszenia inwestorów, branżowe, NGO, etc.

W niniejszym rozdziale skupimy się na dwóch z wyżej wymienionych systemów ocen, tj. ratingach oraz benchmarkach, ze względu na ich częste wykorzystanie i wagę dla inwestorów oraz instytucji finansowych.

Dla kogo i dlaczego ważne są ratingi?

Ratingi ESG dostarczają interesariuszom informacji na temat efektywności przedsiębiorstw w obszarze zrównoważonego rozwoju oraz ryzyk środowiskowych, społecznych i w zakresie ładu korporacyjnego. Dzięki raportom z takich ewaluacji inwestorzy mogą m.in. dowiedzieć się, jak dana spółka wypada na tle konkurencji. Z kolei przedsiębiorcy mają wgląd w luki swojej działalności biznesowej, które należy wypełnić.

Ratingi są istotne przede wszystkim dla interesariuszy zewnętrznych, w tym np.:

- instytucji finansowych,
- inwestorów,
- partnerów biznesowych,
- klientów.

Ocena spółki na podstawie wskaźników ESG jest brana przez nich pod uwagę przy podejmowaniu decyzji biznesowych, a sam proces oceny umożliwia im bieżące śledzenie działania firmy.

Z kolei firmie ocena ratingowa pozwala na:

- pozycjonowanie spółki na tle rynku/branży,
- identyfikację obszarów do poprawy i wdrażania działań w obszarze ESG,
- zapewnienie dostępu do finansowania,
- budowanie relacji biznesowych,
- zwiększanie przewagi konkurencyjnej.

Proces oceny spółki pomaga firmie wyznaczyć ambitne cele i mierzyć postępy w ich realizacji, zapewniając jednocześnie odpowiedzialność i zaufanie interesariuszy, którzy mogą na bieżąco śledzić działania firmy.

Ratingi ESG są regularnie wykorzystywane przez wielu inwestorów. Jaka jest natomiast ich użyteczność i jakość wybranych ratingów w oczach inwestorów? Ponad 50% inwestorów uważa korporacyjne ratingi ESG za jedno z najbardziej użytecznych źródeł danych o wynikach ESG. Blisko 70% inwestorów korzysta z ratingów regularnie, a prawie 60% z nich twierdzi, że ratingi ESG dostarczają informacji istotnych dla wyników inwestycji². Ponad połowa inwestorów przyznaje, że ratingi ESG są uzupełnieniem badań pod kątem zarządzania ryzykami ESG własnej organizacji.

² Źródło: [rate-the-raters-report-2023.pdf \(sustainability.com\)](https://www.sustainability.com/rate-the-raters-report-2023.pdf)

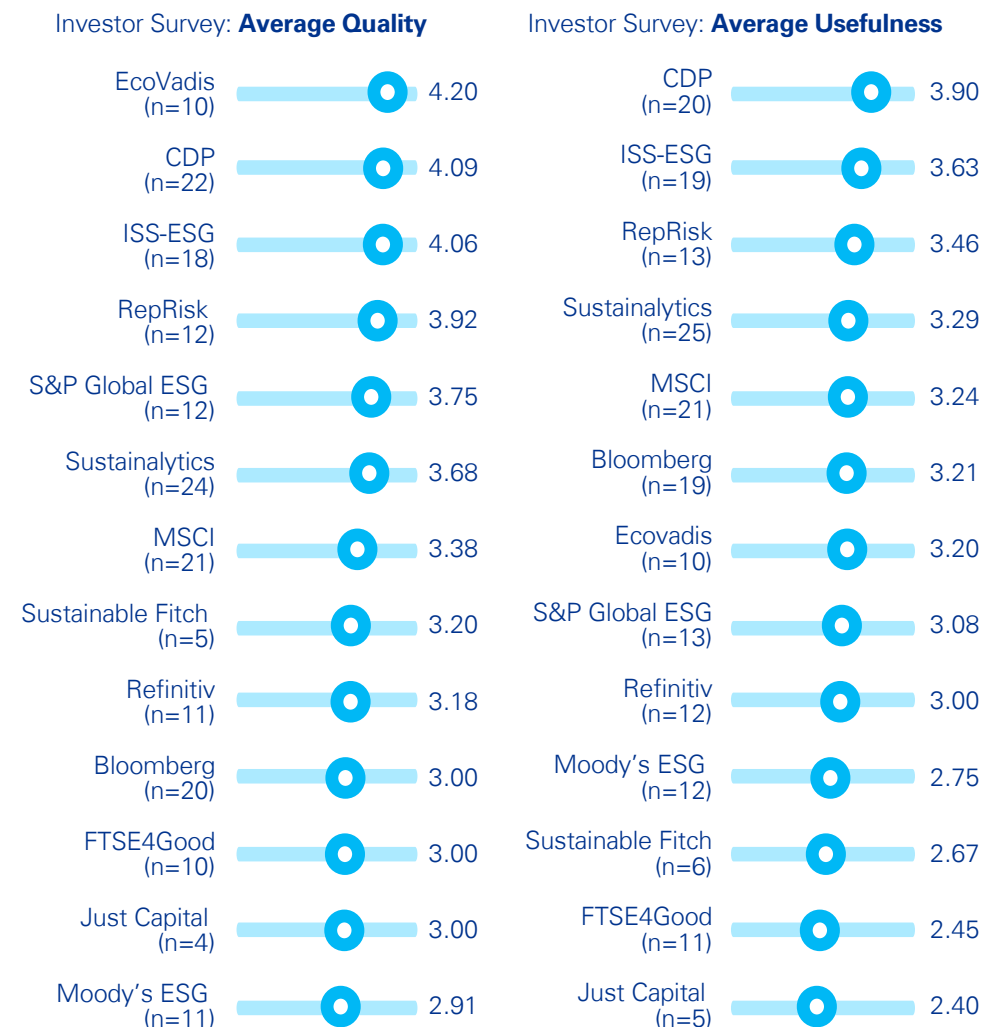
Do najważniejszych czynników wpływających na wybór ratingu ESG należą: jakość i jawność metodologii ratingu, wiarygodność źródeł danych,

doświadczenie dostawcy ratingu, ocena w oparciu o wskaźniki istotne dla inwestorów oraz doświadczenie dostawcy ratingu.

Odpowiedzi inwestorów na temat jakości i przydatności ocen firm ratingowych

Investor Survey: Quality Rankings			Investor Survey: Usefulness Rankings		
Rank	ESG Ratings Provider	% Respondents Rating High Quality (4&5)	Rank	ESG Ratings Provider	% Respondents Rating High Usefulness (4&5)
1	ISS-ESG	65	1	CDP	56
2	CDP	64	2	ISS-ESG	52
3	Sustainalytics	59	3	Sustainalytics	42
4	EcoVadis	50	4	S&P Global ESG	30
5	S&P Global ESG	36	5	Bloomberg	29
6	RepRisk	35	6	Moody's ESG	25
7	MSCI	35	7	MSCI	23
8	Bloomberg	24	8	RepRisk	23
9	Moody's ESG	19	9	Refinitiv	20
10	FTSE4Good	17	10	EcoVadis	16
11	Refinitiv	14	11	FTSE4Good	12
12	Sustainable Fitch	11	12	JUST Capital	6
13	JUST Capital	6	13	Sustainable Fitch	6

Perspektywa inwestorów na jakość i przydatność ratingów ESG

Źródło: SustainAbility | Rate the Raters 2023: ESG Ratings at a Crossroads

Na rynku funkcjonują liczne ratingi. W przytoczonym raporcie, na czele agencji ratingowych widnieją głównie firmy takie jak CDP, ISS-ESG czy EcoVadis, jednak należy pamiętać, że oceniający stosują różne metodologie, a nawet źródła

informacji. W konsekwencji – nie ma jednego, obiektywnego dostawcy oceny. Warto zauważyć, że inwestorzy wyraźnie preferują dostawców ratingów, którzy w sposób aktywny pozyskują informacje do badań (CDP, EcoVadis).

Istnieją dwa podstawowe rodzaje ratingów:

1

Kompleksowe ratingi ESG oceniające wszystkie kryteria ESG związane z obszarem środowiskowym, społecznym oraz ładem korporacyjnym (np. Sustainalytics, EcoVadis, MSCI, ISS ESG, esgbook czy Refinitiv),

2

Ratingi o węższym zakresie kryteriów oceny ESG, np. oceniające podejście firm do strategii klimatycznej (np. CDP, Climate Crisis Awareness, Benchmark Strategii Klimatycznych, S&P Global ESG Scores).

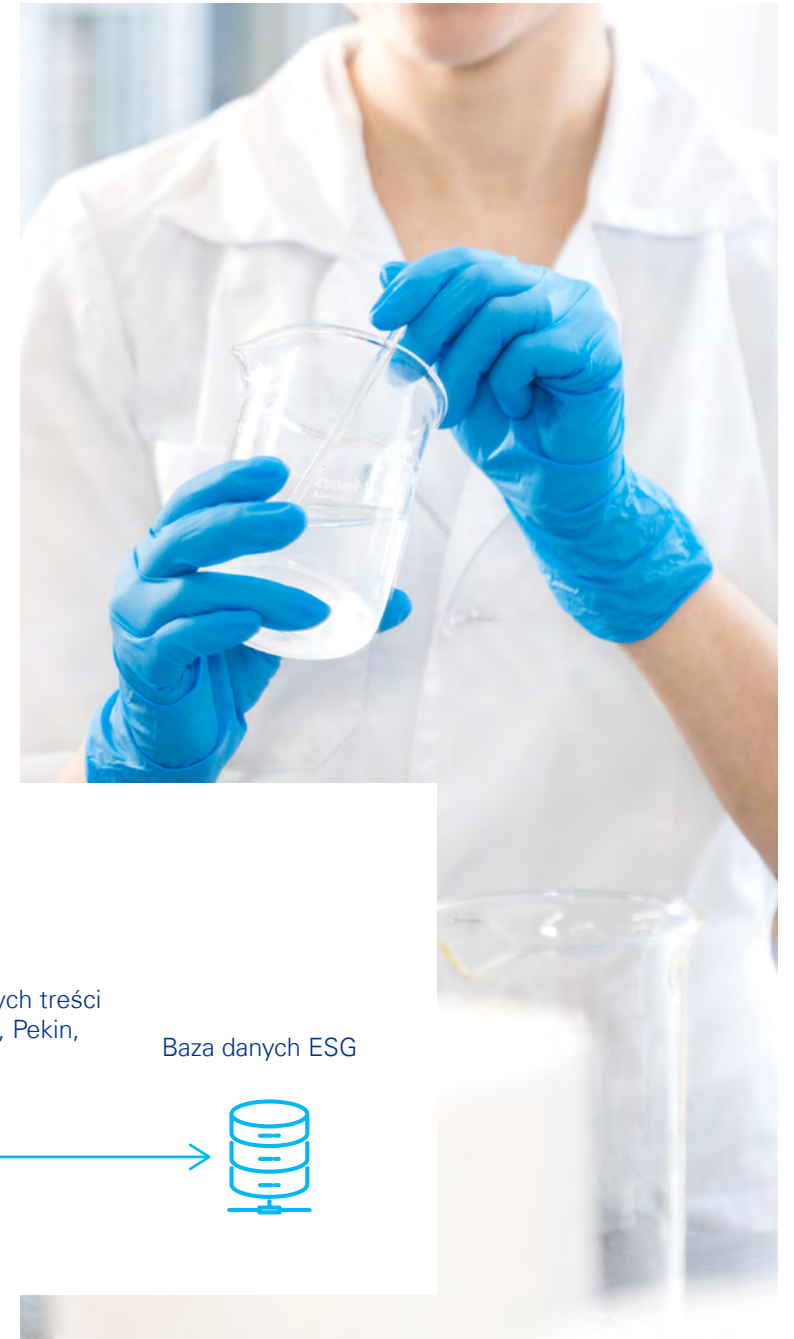

Z jakich danych korzystają agencje ratingowe oceniając przedsiębiorstwa?

Agencje ratingowe w ramach przeprowadzanej przez nie analizy korzystają m.in. z:

- publicznie dostępnych informacji oraz danych,
- raportów ESG, raportów rocznych, raportów zintegrowanych,
- danych dostarczonych w wypełnionym przez firmę kwestionariuszu.

Przykład przetwarzania danych ESG według Refinitiv

Poniższa lista przedstawia agencje tworzące najbardziej rozpoznawalne ratingi oraz benchmarki ESG na rynku globalnym:

Sustainalytics

– to wiodący dostawca badań ESG. Swoją ocenę opiera na skali 0-100, a badane obszary to środowisko, społeczeństwo i zarządzanie. Analizowane wskaźniki różnią się zakresem i wagą w zależności od branży, a jest ich ok. 70 i są podzielone na trzy wymiary: gotowość, ujawnianie i wydajność. Przy pomocy narzędzia ESG Risk Rating autorzy raportów Sustainalytics analizują ekspozycję instytucji na ryzyko związane z ESG oraz jakość zarządzania danym ryzykiem. Identyfikują oni pięć kategorii intensywności ryzyka ESG, które mogą mieć wpływ na wartość przedsiębiorstwa: nieistotne, niskie, średnie, wysokie, silne.

CDP (Carbon Disclosure Project)

– system oceny w tym benchmarku ma zachęcić przedsiębiorców do pomiaru i zarządzania wpływem na środowisko w obszarach: zmiany klimatycznych, wody, lasów i łańcucha dostaw. System punktacji jest podzielony na cztery kategorie: ujawnianie, świadomość, zarządzanie, przywództwo. Punkty są następnie przeliczane na wartość procentową, by pokazać, jak dana firma wypada na tle innych w swoim sektorze.

MSCI

– firmy oceniane są w skali od „AAA do CCC” według ich narażenia na ryzyko ESG i tego, jak dobrze zarządzają tym ryzykiem w porównaniu z konkurencją.

Badacze MSCI starają się odpowiedzieć na cztery główne pytania:

1. Jakie są najistotniejsze ryzyka i szanse w materii ESG, przed którymi stoi dana spółka i reprezentowana przez nią branża?
2. Jak bardzo znaczące są te ryzyka?
3. Jak spółka odpowiada na te ryzyka?
4. Jaka jest ogólna ocena zarządzania ryzykami i szansami ESG przez firmę i jak wypada na tle konkurencji?

SAM CSA/SGP Global ESG Scores

– to miara ekspozycji firmy na kluczowe ryzyka i możliwości związane z ochroną środowiska, społeczeństwem i ładem korporacyjnym. Oceny przyznawane są na podstawie dostępności, jakości, istotności i wydajności konkretnych wskaźników ESG. Punktacja i poziomy danych bazowych są aktualizowane co miesiąc. CSA ocenia ryzyka, szanse i wpływy interesariuszy w krótkim, średnim i długim okresie, przy czym ocenie podlegają zarówno czynniki ogólne, jak i te specyficzne dla danej branży, takie jak np. bezpieczeństwo i jakość produktów i farmakoterapii. Pytania w ramach każdego kryterium są skonstruowane tak, by ocenić świadomość firmy co do znaczenia i wpływu, kwantyfikację ryzyka i potencjalnych możliwości oraz wdrożenie strategii zarządzania ryzykiem zrównoważonego rozwoju i wykorzystania możliwości.

EcoVadis

– metodologia EcoVadis ma na celu zmierzenie jakości systemu zarządzania zrównoważonym rozwojem firmy poprzez jej politykę, działania i wyniki. Pod uwagę brane jest 21 kryteriów zrównoważonego rozwoju, które pogrupowane są w czterech obszarach: środowisko, praca i prawa człowieka, etyka oraz zrównoważone zamówienia. Pod uwagę brana jest wielkość, lokalizacja i sektor działalności firmy. Metoda oceny EcoVadis opiera się m.in. na międzynarodowych standardach takich jak ISO 26000 oraz wytyczne Global Compact.

Poza wyżej wymienionymi agencjami, w Polsce prowadzone są benchmarki o węższym zakresie tematycznym, tj. środowiskowo-klimatycznym. Są to Corporate Climate Crisis Awareness Study oraz Benchmark Strategii Klimatycznych.

Corporate Climate Crisis Awareness Study (CCA)

– to projekt m.in. Fundacji Standardów Raportowania oraz Stowarzyszenia Emitentów Giełdowych. Badanie polega na analizie treści raportów rocznych pod kątem dziesięciu kryteriów:

1. Istnienie polityki, strategii lub ujęcie w strategii biznesowej zarządzania wpływem spółki na klimat
2. Cele i plany działań
3. Ryzyka i szanse związane z klimatem
4. Emisje gazów cieplarnianych (GHG)
5. Raportowanie emisji GHG w grupie kapitałowej (granice raportowania)
6. Standard kalkulacji emisji GHG
7. Wskaźniki emisji, współczynniki GWP i ich źródła
8. Zmiana wielkości emisji GHG
9. Wskaźniki intensywności emisji GHG
10. Przedstawienie informacji o stosowanych wskaźnikach emisji w zakresie 2: location-based i market-based

Benchmark Strategii Klimatycznych

– to obszerne badanie strategii klimatycznych firm. Wskaźniki opracowane w ramach benchmarku przez ekspertów i praktyków ESG m.in. z Centrum UNEP/GRID-Warszawa zostały tak opracowane, aby stanowiły wsparcie dla spółek w spełnianiu wymagań ratingowych.

W ramach projektu wyodrębnionych zostało 14 kluczowych obszarów, według których ocenia się stopień zaawansowania raportowania kwestii klimatycznych:

1. Zarządzanie ryzykiem
2. Raportowanie emisji
3. Polityka klimatyczna
4. Cele klimatyczne
5. Partnerstwa na rzecz klimatu
6. Wskaźniki emisyjności
7. Globalne polityki SDG
8. Włączanie OZE
9. Efektywność energetyczna
10. Governance klimatyczny
11. Zespół ds. zrównoważonego rozwoju
12. Wytyczne TCFD
13. Zarządzanie strategiczne
14. Działalność zrównoważona (taksonomia)

Rozbieżności w ratingach

Agencje ratingowe ustalają wagi odpowiednich elementów działalności lub strategii według własnych kryteriów. Zależnie od priorytetów i nacisków na określony obszar działalności ESG, odpowiednie filary mogą różnić się od siebie istotnością i wpływem na końcową ocenę. Dlatego też niejednokrotnie ocena ryzyk ESG przez zewnętrzne ratingi może być myląca.

Przykładowo, dla branży farmaceutycznej, dostawca danych Refinitiv ustalił wagę filaru E (Environmental) na poziomie 22,7%, wagę filaru S (Social) w wysokości 46,3%, a filar G (Governance) stanowi 31% udziału w końcowej ocenie danej firmy. Jednocześnie, agencja ratingowa MSCI stosuje znacząco różne wagi poszczególnych obszarów ESG. Kategoria Environmental stanowi jedynie 9,3% oceny, podczas gdy kategorie Social i Governance to odpowiednio 57,4% i 33,3%.

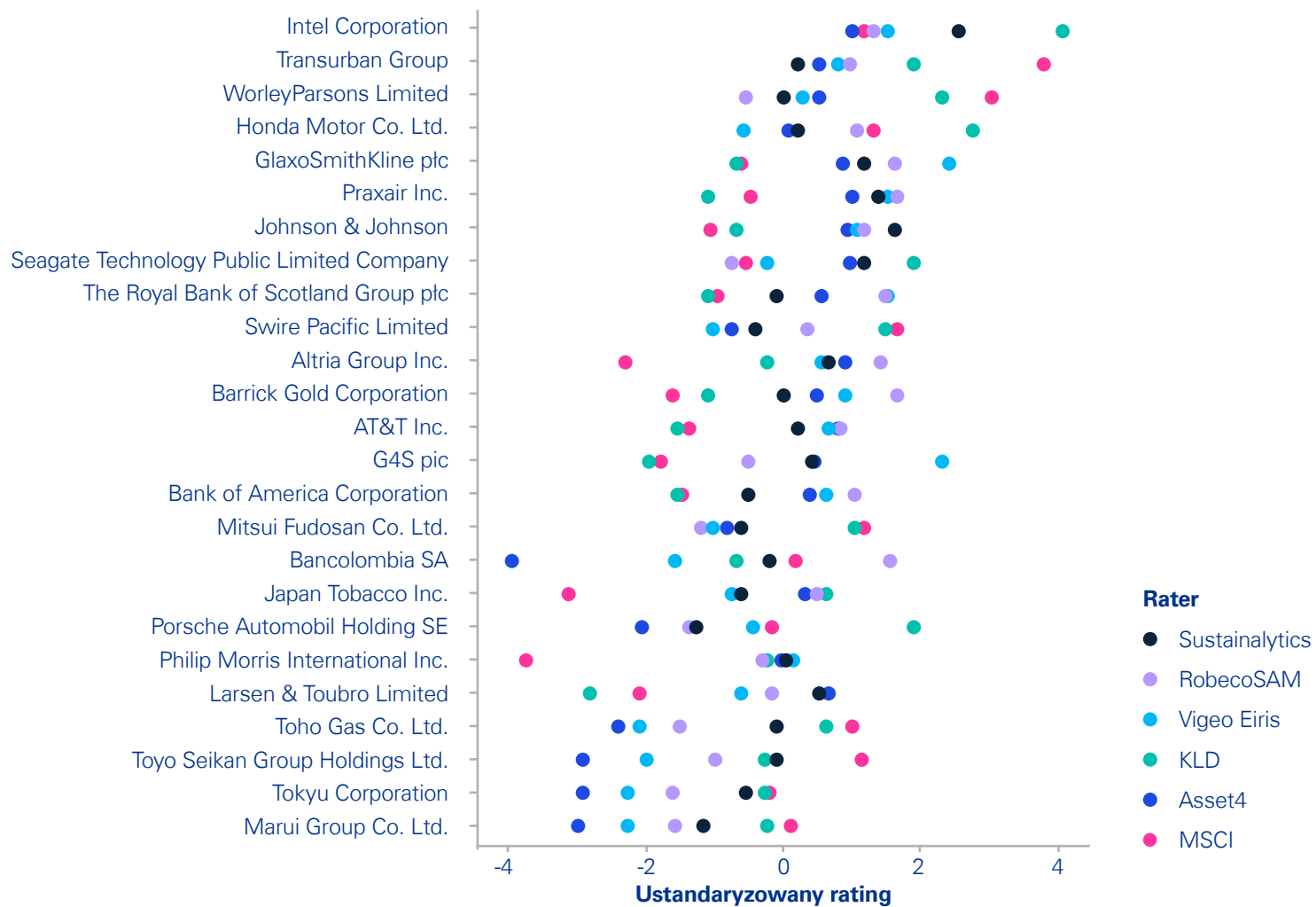
To porównanie pokazuje niejednoznaczność ocen ratingowych i możliwość uzyskania mylących danych na podstawie tylko jednego badania lub benchmarku. Brak standaryzacji powoduje, że poszczególne agencje oceniające zrównoważony rozwój wystawiają różne oceny tym samym firmom. Powoduje to utrudnianie zarządzającym aktywami dokładnego pomiaru i śledzenia swojego portfela oraz komunikowania się z inwestorami.

Tym samym ważne jest, aby obecność firmy w ratingach była jak najszersza ze względu na liczne rozbieżności w tym zakresie. To również pokazuje, jak bardzo jest istotne zrozumienie kryteriów i zastosowanych w danym ratingu metodologii, które są podstawą przyznanych ocen. Odpowiednie przygotowanie się pozwoli na optymalizację i ukierunkowanie działań, które podejmuje firma, w celu poprawienia swojej oceny ratingowej.

Firmy z największymi rozbieżnościami w ratingach

(według badania Berg F, Koelbel J.F, Rigobon R, 2020. Aggregate Confusion: The Divergence of ESG Ratings)

Źródło(s): Journal of Applied Corporate Finance 31 (2), Spring 2019, pages 50-58; Sakis Kotsantonis and George Serafeim: Four Things No One Will Tell You About ESG Data ; MIT Sloan School of Management, Berg, F, Koelbel, J.F and Rigobon, R., 2019. Aggregate Confusion: The Divergence of ESG Ratings.

Istotność komunikacji ocen ratingowych

Oprócz obecności w ratingach, zdobywaniu nowych ocen i poprawie już istniejących, równie ważna jest jakość komunikacji zdobytych wyników i postępów spółki.

Najważniejsze zasady w komunikacji z instytucjami ratingowymi to:

- nieustanna poprawa przejrzystości i raportowania,
- weryfikacja ocen w ratingach ESG,
- priorytetyzacja ratingów ESG,
- komunikacja i poprawa błędów,
- odpowiednia prezentacja danych,
- poznanie swojego benchmarku,
- zwrócenie uwagi na tzw. „podejście do zarządzania” w raportowaniu.

Oceny ratingowe w kontekście polskich firm farmaceutycznych

Aby przeprowadzić rzetelną analizę polskich firm farmaceutycznych w kontekście ich udziału oraz ocen w ratingach, należy zacząć od analizy globalnych trendów. W tym celu przeprowadziliśmy badanie, w którym wzięto pod uwagę największe firmy farmaceutyczne na świecie oraz najbardziej rozpoznawalne benchmarki na rynku. Na tej podstawie powstało zestawienie dotyczące obecności wybranych spółek w określonych ratingach.

W benchmarku zostało uwzględnionych 13 największych firm farmaceutycznych na świecie. Wnioski z tego badania to zauważalnie niska liczba uczestników ratingów, np. w porównaniu do branży energetycznej. Wynika to jednak nie z jakości i przydatności danego ratingu w działalności biznesowej, ale głównie z luk wcześniej wymienionych firm

farmaceutycznych w komunikacji oraz niewystarczającego ich przygotowania do pozyskania wartościowej oceny ratingowej w obszarach związanych z ESG.

Jak zatem przygotować się do oceny ratingowej, aby uzyskać możliwie najlepszą ocenę? Poniżej cztery najistotniejsze kroki:

1. Poznanie metodyki danego ratingu oraz kryteriów w nim stosowanych.
2. Uwzględnienie kryteriów ESG w organizacji pracy kluczowych działów działalności biznesowej.
3. Dokonanie wcześniejszej diagnozy ESG, czyli identyfikacji kluczowych luk w obszarze zrównoważonego rozwoju i wskazanie obszarów do poprawy.
4. Przygotowanie dwóch scenariuszy pracy nad poprawą ocen (wdrożenia działań na podstawie zidentyfikowanych luk), tj. w perspektywie krótko i długoterminowej poprawy oceny.

Jak kształtują się natomiast oceny poszczególnych firm farmaceutycznych w najczęstszych ratingach na rynku? W tym celu dokonano porównania wyników i ocen ratingowych w sektorze farmaceutycznym. W przyjętej metodologii wzięto pod uwagę zarówno największe światowe spółki farmaceutyczne, jak i polskie podmioty z branży farmaceutycznej. Analizie podlegały oceny uzyskane w ratingach MSCI, Sustainalytics, ISS ESG, EcoVadis, CDP oraz Refinitiv. Warto podkreślić, że wybrane agencje ratingowe (Sustainalytics, CDP) i dostawcy danych (Refinitiv) publikują aktualne oceny w zakresie strategii ESG dla wszystkich badanych podmiotów, a więc dostęp do nich jest nieograniczony dla wszystkich zainteresowanych.

Do firm o pełnej transparentności w ujawnianiu wyników ESG zaliczyć można Bayer, Merck i Teva. Pokazują one wyniki ze wszystkich wymienionych ratingów. Koncerny Pfizer, Novartis czy np. na naszym polskim rynku Neuca nie komunikują natomiast wyłącznie wyników EcoVadis.

Co istotne, wskazane polskie firmy farmaceutyczne, jak również żadne z innych funkcjonujących na polskim rynku, nie biorą udziału lub nie ujawniają wyników uzyskanych przez nie ocen w ratingach ESG. Może to wynikać m.in. z ewentualnych luk w danych i informacjach (procesach, dokumentacji, raportowanych wskaźnikach), które mogą z kolei skutkować obniżeniem wyników ratingów ESG w przypadku poddania się takiemu badaniu. Dlatego tak istotne jest podjęcie przez polskie firmy farmaceutyczne wysiłku na rzecz wypełnienia luk w autoewaluacji działalności ESG, m.in. ze względu na oczekiwania partnerów biznesowych oraz instytucji finansowych.

Żeby móc efektywniej przeprowadzić taką analizę luk, warto w pierwszej kolejności skupić się m.in. na tematach priorytetowych w branży farmaceutycznej. Poniżej wskazano główne z nich w każdym z obszarów ESG, opracowane na podstawie dostępnych raportów oraz strategii zrównoważonego rozwoju firm farmaceutycznych.

E – obszar środowiskowy

- Dbłość o środowisko naturalne
- Ochrona klimatu
- Emisje
- Zużycie wody
- Odpowiedzialne zużycie zasobów naturalnych

S – obszar społeczno-pracowniczy

- Bezpieczeństwo i jakość produktów i farmakoterapii
- Bezpieczeństwo w pracy i zaangażowanie pracowników
- Odpowiedzialny marketing
- Wpływ technologii i produktów na zdrowie i dobrostan
- Zrównoważony łańcuch dostaw
- Dostęp do opieki zdrowotnej i leków
- Rozwój społeczności lokalnych
- Wpływ na rozwój gospodarczy i społeczny
- Innowacja produktów i rozwój
- Różnorodność, równość, inkluzywność
- Edukacja nt. profilaktyki

G – obszar ładu zarządczego

- Kultura etyczna firmy i branży
- Zarządzanie produktem
- Zrównoważona kultura i wartości
- Odpowiedzialna produkcja i bezpieczeństwo pacjenta

Tematy priorytetowe w branży zanalizowaliśmy poprzez benchmark firm farmaceutycznych wspierających realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ (Sustainable Development Goals – SDGs).

Wskazał on na różne podejście do celów zrównoważonego rozwoju ONZ. Niektóre firmy jedynie wspominają o nich, a inne całkowicie je pomijają. Cele najczęściej wskazywane przez firmy z branży jako strategiczne to SDGs1 (Koniec

z ubóstwem), SDGs2 (Zero głodu), SDGs3 (Dobre zdrowie i jakość życia), SDGs5 (Równość płci), SDGs6 (Czysta woda i warunki sanitarne), SDGs13 (Działania w dziedzinie klimatu) i SDGs15 (Życie na łądzie).

Polskie firmy z branży odnoszą się natomiast do mniejszej liczby wskaźników SDG niż firmy zagraniczne, co może być punktem wyjścia do dokonania rewizji ich strategii do dokonania rewizji ich strategii do zrównoważonego rozwoju pod kątem

rozszerzenia wyznaczonych w nich celów. Obecnie wspierają one głównie SDGs3 (Dobre zdrowie i jakość życia), SDGs4 (Dobra jakość edukacji), SDGs5 (Równość płci), SDGs8 (Wzrost gospodarczy i godna praca), SDGs9 (Innowacyjność, przemysł, infrastruktura) i SDGs12 (Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja). Wynika to m.in. z mniejszego doświadczenia polskich przedsiębiorstw pod względem wdrożenia działań oraz raportowania ESG i zagadnień związanych ze zrównoważonym rozwojem.

ESG a transparentność podatkowa

Transparentność podatkowa stanie się integralną częścią ujawniania informacji dotyczących środowiska, społeczeństwa i ładu korporacyjnego. Podobnie jak w przypadku innych obszarów zarządzania ESG, teraz jest dobry moment, by zreorganizować działalność biznesową w zakresie transparentności podatkowej i zrównoważonego rozwoju w firmach sektora Life Sciences.

Początkowo debatę o transparentności podatkowej napędzał kryzys finansowy 2008 roku i publiczne przekonanie, że duże korporacje nie płacą swojego „sprawiedliwego udziału”, jednak w ciągu ostatniej dekady rozwinęła się ona o nowe wątki. Różne inicjatywy

regulacyjne – zarówno międzynarodowe, jak i krajowe – są już realizowane lub zyskują poparcie, a istotnym kontekstem dla debaty stała się pandemia COVID-19 i presja na rządy, aby uzasadnić przyznane przedsiębiorstwom pakiety ratunkowe.

Według badania KPMG (KPMG 2021 CEO Outlook Pulse Survey), 49% szefów badanych firm planuje wprowadzić bardziej rygorystyczne praktyki ESG. 89% liderów koncentruje się na utrwaleniu korzystnych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju i zmian klimatycznych, które ich firmy osiągnęły w wyniku pandemii. Na pytanie, co jest największym zagrożeniem dla wzrostu

organizacji w ciągu najbliższych trzech lat, 14% respondentów wskazuje ryzyko podatkowe (na drugim miejscu po ryzyku cyberbezpieczeństwa).

Transparentność podatkowa jest więc coraz częściej postrzegana zarówno jako podstawowy element ujawniania informacji o ESG, jak i kluczowy miernik przy wykazywaniu odpowiedzialnego podejścia do podatków.

Każda firma ma swoje unikalne wymagania, różni ją też etapy raportowania podatkowego i rozwoju strategii ESG, niemniej istnieją obszary wspólne dla całej branży, które wymagają rozważenia i reorganizacji:

- Czy firma zobowiązała się do spełnienia i raportowania w ramach jakichkolwiek standardów lub metryk ESG?
- Czy firma odpowiednio gromadzi i analizuje dane o swoich działaniach ESG?
- Czy firma wykorzystuje technologię do działań ESG?
- Czy pracownicy są odpowiednio przeszkoleni?
- Czy firma ma odpowiednich partnerów – takich, którzy mogą pomóc w tworzeniu innowacyjnych rozwiązań i napędzają inicjatywy ESG?
- Czy przedstawiciele firmy są świadomi jej faktycznego wpływu na środowisko?
- Czy zarząd jest zgodny co do tego, co firma chce osiągnąć i czy ma dostęp do właściwych informacji, aby zapewnić skuteczną nadzór?
- Czy firma posiada politykę w zakresie ryzyka podatkowego i czy odpowiednio ujawnia ryzyko podatkowe?

Z tego względu, że rządy, akcjonariusze i opinia publiczna interesują się podatkami, rzetelne raportowanie podatkowe jest nie tylko niezbędne, lecz także korzystne. Strategie ESG muszą uwzględniać transparentność podatkową i pokazywać, jak służą społecznościom, w których prowadzą działalność. Strategie podatkowe powinny również być zgodne z agendą ESG i ją wspierać.

Sprostanie tym wymaganiom będzie obejmowało bliższe przyjrzenie się spersonalizowanym i skupionym na pacjencie rozwiązaniom, radzenie sobie z przełomowymi technologiami cyfrowymi (i ich wdrażanie), radzenie sobie z zakłóceniami w łańcuchu dostaw oraz ponowne rozważenie tradycyjnych strategii podatkowych w obliczu międzynarodowych zmian takich jak [BEPS 2.0](#).

Wiele inicjatyw, takich jak Europejski Zielony Ład, ma na celu uczynienie Europy neutralną klimatycznie do 2050 roku. Na ich podstawie ustanowiono Europejskie Prawo Klimatyczne. Również transparentność podatkowa może pomóc w zapewnieniu, że udziałowcy, organy regulacyjne i społeczeństwo widzą, jak dana organizacja wypełnia swoje zobowiązania środowiskowe.

- Akcjonariusze mogą uzyskać informacje, na ile agresywne są strategie podatkowe oraz jaki wkład finansowy wnosi firma w realizację inicjatyw ESG.
- Organy regulacyjne (szczególnie w przypadku korporacji międzynarodowych) mogą stwierdzić, czy ujawniane są prawidłowe informacje ESG i czy dana korporacja przestrzega ustalonych ram regulacyjnych.
- Społeczeństwo, które w swoich decyzjach zakupowych coraz częściej kładzie nacisk na uczciwość etyczną i społeczną, może otrzymać jasny obraz tego, co dana firma rzeczywiście robi.

Przekształcenie firmy w taką, która wykonuje więcej niż wymagane prawem minimalne raportowanie podatkowe, może przynieść liczne korzyści. Po pierwsze, konsumenci i inwestorzy widzą, że organizacja działa uczciwie i robi to, co należy, dzięki czemu zwiększa się wartość tej organizacji, a tym samym wartość dla udziałowców i społeczeństwa w ogóle. Po drugie, inwestorzy mogą być pewni, że ich sprawy podatkowe są uporządkowane i nadzorowane na odpowiednim poziomie – niezależnie od miejsca prowadzenia działalności. Po trzecie, firma może łatwo przedstawić swój wkład w lokalne podatki, a tym samym wkład społeczny, i uzupełnić raporty dotyczące społecznej odpowiedzialności biznesu. Wreszcie, poprzez transparentność podatkową firma może rozbudzać debatę podatkową i pomóc w tworzeniu dobrej polityki.

Podjęcie proaktywne

Firmy z sektora Life Sciences muszą pilnie podjąć działania w zakresie ESG i przejrzystości podatkowej, co w opinii autorów niniejszego opracowania oznacza robienie więcej niż minimalny wymóg prawny. W KPMG uważamy, że przejrzystość podatkową można postrzegać jako spektrum, które będzie się zmieniać w czasie. Przykładowo, regulator może wymagać publikacji pełnej polityki lub strategii podatkowej, planów zarządzania podatkami i zarządzania ryzykiem (w tym kontroli). Może być również konieczne omówienie kontrowersji, planów ujawniania informacji oraz podanie do publicznej wiadomości szczegółów dotyczących całkowitego śladu podatkowego w podziale na poszczególne kraje poza tym, co zostało już zatwierdzone przez UE.

Mówiąc prościej, interesariusze chcą uzyskać więcej informacji o firmie niż tylko sprawozdanie finansowe. Chcą

wiedzieć, czy strategie podatkowe są zgodne z wysiłkami na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz czy są one odpowiedzialne społecznie i środowiskowo. Będzie to wymagało od liderów podatkowych zaangażowania w dyskusje o ESG i zrównoważonym rozwoju.

Każdy ma interes w przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym, zrównoważonym rozwojowi i sprawiedliwości społecznej. Podatki i transparentność podatkowa muszą zajmować centralne miejsce w każdej rozmowie na temat tych kwestii. Oznacza to, że dyrektor podatkowy powinien być od początku zaangażowany w dyskusje dotyczące ESG i zrównoważonego rozwoju. Przejrzystość w firmach z sektora Life Sciences musi obejmować wszystkich. W pełni raportując płacone podatki, można poprawić reputację firmy i podnieść morale osób z nią współpracujących.

Należyta staranność w łańcuchu dostaw – wyzwania i perspektywy

Korupcja w celu wpływnięcia na decyzje administracyjne o ocenach i refundacji leków, oskarżenia o umyślne przedłużanie spraw patentowych, by uniemożliwić dostęp do tańszych leków, afery łąpówkarskie, fałszowanie dokumentacji czy manipulacje dowodami naukowymi to tylko niektóre przykłady nagannych zdarzeń w branży farmaceutycznej. Miewają one miejsce zarówno w spółkach, jak i w łańcuchu dostaw. Nadużycia zachodzą głównie w sferze etycznej, praw człowieka i ochrony środowiska. Nowe regulacje prawne o należytej staranności (ang. *due diligence*), wymogi rynku oraz presja konsumentów i organów kontrolnych mają wpłynąć na zmniejszenie występowania zdarzeń niepożądanych.

Niemiecka ustawa i jej wpływ na łańcuch dostaw

Zgodnie z wytycznymi ONZ przedsiębiorstwa mają obowiązek dbać o przestrzeganie praw człowieka poprzez identyfikowanie i zapobieganie negatywnym skutkom swojej działalności oraz rozliczanie się z reakcji na te skutki. Ponadto powinny one unikać naruszania praw człowieka oraz reagować na negatywne skutki ich własnej działalności, jednostek zależnych oraz relacji biznesowych³.

Farmaceutyczny łańcuch dostaw składa się z wielu etapów, takich jak wydobycie surowców farmaceutycznych, produkcja leków czy ich transport do sprzedaży w sieci aptek. Aby zapewnić najwyższą jakość, skuteczność oraz bezpieczeństwo stosowania leków, każdy z elementów łańcucha musi być kontrolowany i zabezpieczony. Podstawowe elementy łańcucha dostaw farmaceutycznych to:

1. pozyskiwanie surowców,
2. dostawa surowców do przedsiębiorstw produkcyjnych,
3. produkcja,
4. magazynowanie,
5. transport do sieci detalicznej i/lub placówek zdrowotnych,
6. dostępność w aptece oraz placówkach zdrowotnych.

³ Organizacja Narodów Zjednoczonych, „Wytyczne dotyczące biznesu i praw człowieka: wdrażanie dokumentu ramowego ONZ »Chronić, szanować i naprawiać«” (2011), dokument dostępny pod adresem https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

W każdym z tych etapów wymagane są odpowiednie procedury kontroli jakości oraz zapewnienia bezpieczeństwa, by zapewnić, że leki są bezpieczne i skuteczne dla pacjentów. Jednocześnie farmaceutyczny łańcuch dostaw jest bardzo skomplikowany, co stanowi jedno z największych zagrożeń dla dopełnienia pożądanego standardu. **Im dłuższy łańcuch, tym większe ryzyko nieprawidłowości na poszczególnych etapach, a to wymaga**

szczegółowego planowania transportu i przemieszczania produktów między ośrodkami. Aby zminimalizować te ryzyka, konieczne jest określenie szczegółowych warunków składowania, magazynowania i transportu surowców oraz produktów leczniczych.

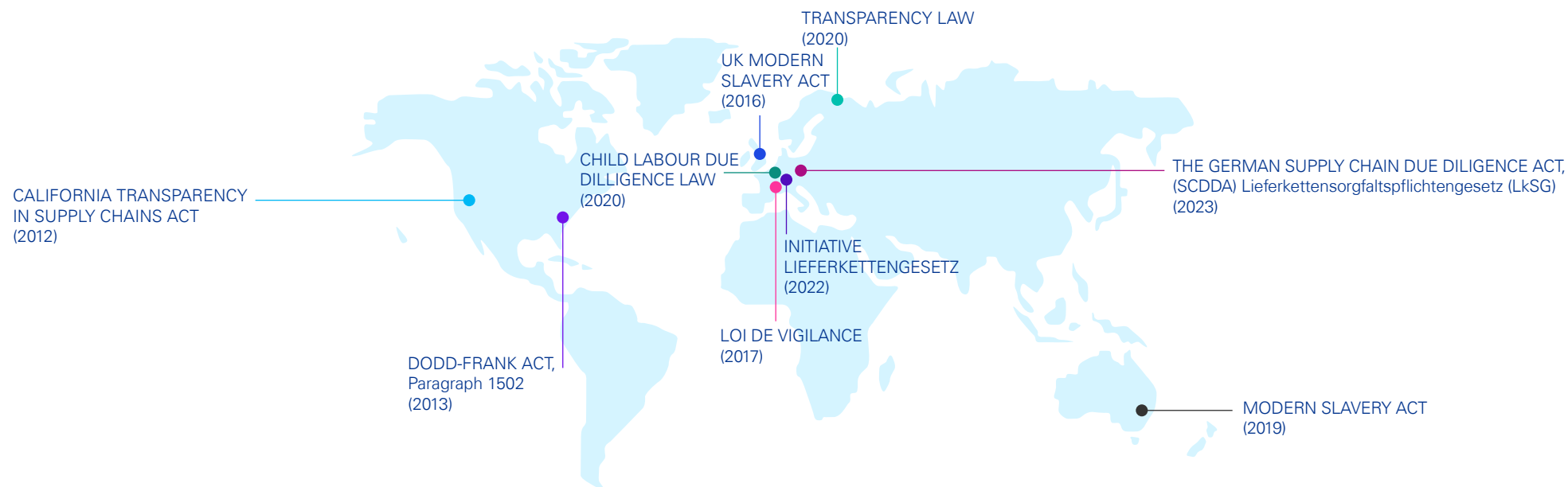
Dla części europejskich przedsiębiorstw zabezpieczenie łańcucha dostaw przed niepożądanymi incydentami w zakresie przestrzegania praw

człowieka stanie się obowiązkiem, gdy wejdzie w życie Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz akty pokrewne. Dla niemieckich spółek od stycznia 2023 roku obowiązuje Ustawa o należytej staranności przedsiębiorstw w celu uniknięcia naruszeń praw człowieka w łańcuchach dostaw (niem. *Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz*, w skrócie LkSG), z którą muszą się

liczyć przedsiębiorcy współpracujący z niemieckimi spółkami i tacy, którzy planują wejście na niemiecki rynek. Te dwa akty prawne szczególnie zwracają uwagę na ochronę praw człowieka w łańcuchu dostaw i już teraz mogą stanowić punkt wyjścia do działań dla polskich spółek.

Prawa człowieka to obszar, który w legislacji europejskiej od dwóch dekad jest często regulowany, co przedstawia poniższa ilustracja.

Wybrane akty prawne regulujące przestrzeganie praw człowieka

Źródło: Opracowanie własne KPMG.

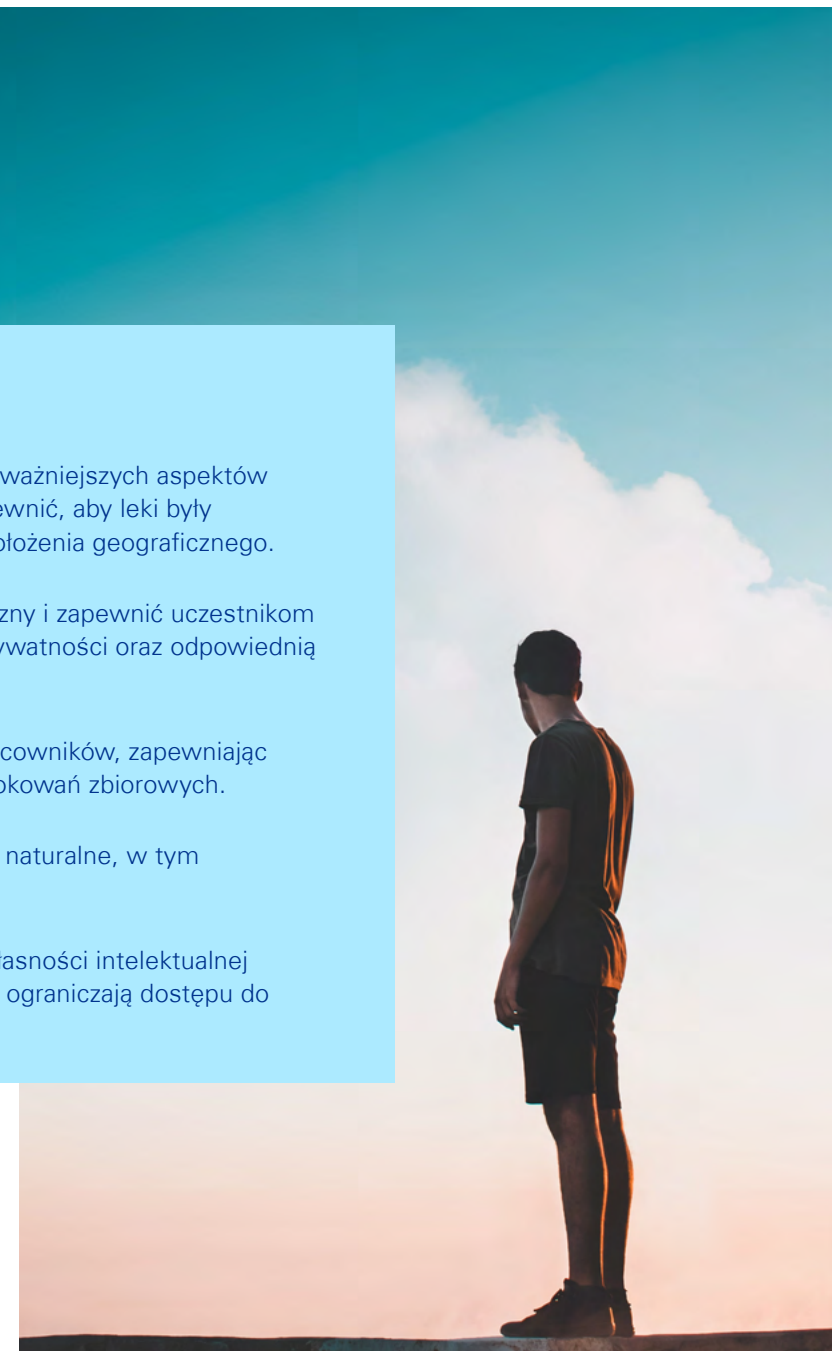
Prawa człowieka to zbiór reguł, które mają na celu ochronę godności, wolności i równości każdej jednostki. Reguluje się je międzynarodowymi konwencjami

i lokalnymi ustawami⁴, które stanowią podstawę aktów prawnych formujących działania biznesu względem łańcucha dostaw.

Prawa człowieka w sektorze farmaceutycznym to szczególnie wrażliwy obszar z uwagi na:

- 1. Dostęp do leków.** Zapewnienie ludziom dostępu do podstawowych leków jest jednym z najważniejszych aspektów związanych z prawami człowieka w przemyśle farmaceutycznym. Branża ma obowiązek zapewnić, aby leki były przystępne cenowo i dostępne dla każdej osoby, niezależnie od jej sytuacji finansowej czy położenia geograficznego.
- 2. Badania kliniczne.** Sektor farmaceutyczny musi prowadzić badania kliniczne w sposób etyczny i zapewnić uczestnikom poszanowanie i godność. To obejmuje uzyskanie świadomej zgody uczestników, ochronę prywatności oraz odpowiednią opiekę medyczną podczas badania.
- 3. Prawa pracownicze.** Sektor farmaceutyczny musi szanować prawa pracownicze swoich pracowników, zapewniając m.in. uczciwe płace, bezpieczne warunki pracy oraz prawo do zrzeszania się i prowadzenia rokowań zbiorowych.
- 4. Wpływ na środowisko.** Sektor farmaceutyczny musi być świadomy wpływu na środowisko naturalne, w tym m.in. w procesie usuwania odpadów i potencjalnego zanieczyszczenia źródeł wody.
- 5. Prawa własności intelektualnej.** Sektor farmaceutyczny musi równoważyć swoje prawa własności intelektualnej z potrzebą dostępu do podstawowych leków. To obejmuje m.in. zapewnienie, że patenty nie ograniczają dostępu do leków oraz że po wygaśnięciu patentów są dostępne generyczne odpowiedniki.

⁴ Najważniejsze akty prawne regulujące kwestie ochrony praw człowieka w Polsce, w Europie i na świecie to: Konstytucja RP, Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Europejska Konwencja Praw Człowieka, Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, Deklaracja Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych, kodeksy karno-prawne, ustawy o równości i dyskryminacji, ustawy dotyczące ochrony praw dziecka, akty dotyczące ochrony praw pracowniczych oraz inne akty prawne – w zależności od kraju i sytuacji politycznej np. ustawy o ochronie praw kobiet, ustawy o ochronie praw mniejszości narodowych czy ustawy dotyczące ochrony praw osób z niepełnosprawnościami.

Pieczę nad prawidłowym funkcjonowaniem łańcucha dostaw trzymają również organizacje przedsiębiorstw farmaceutycznych zajmujących się ochroną zdrowia, które kierują się podobnymi wartościami i priorytetami w odpowiedzialnym i zrównoważonym zarządzaniu łańcuchem dostaw, np. Pharmaceutical Supply Chain Initiative (PSCI). Między innymi dzięki audytom łańcucha dostaw farmaceutycznych organizowanym przez PSCI można ocenić, czy dostawcy spełniają wymagania dotyczące jakości, bezpieczeństwa i etyki.

Łańcuch dostaw niemieckich przedsiębiorców od stycznia 2023 r. jest kontrolowany na mocy LkSG⁵. Należyta staranność, którą przedsiębiorcy mają sprawdzać, regulować i kontrolować w swojej organizacji i łańcuchu dostaw, ma na celu zapobieganie łamania zobowiązań dotyczących praw człowieka lub ochrony środowiska. Analiza due diligence, którą spółki powinny przeprowadzać, determinuje charakter i zakres działalności firmy w łańcuchu dostaw, zdolność do wpływania

na bezpośredni czynnik sprawczy powodujący naruszenia praw człowieka lub zagrożenia dla środowiska naturalnego, prawdopodobieństwo naruszenia praw człowieka lub negatywnego wpływu na środowisko. Ostatecznie obejmuje ona:

- ustanowienie systemu zarządzania ryzykiem,
- ustalenie odpowiedzialności wewnętrznej,
- przeprowadzanie regularnych analiz ryzyka,
- złożenie oświadczenia o obowiązujących zasadach w tym zakresie,
- określenie środków zapobiegawczych we własnym obszarze działalności oraz u dostawców bezpośrednich,
- podjęcie środków zaradczych,
- ustanowienie procedury reklamacyjnej,
- wykonanie należytej staranności w odniesieniu do ryzyka z dostawcami pośrednimi oraz dokumentacji i sprawozdawczości.

⁵ Łańcuch dostaw, o którym mowa w tej ustawie, odnosi się do wszystkich produktów i usług firmy. Obejmuje wszystkie działania krajowe i zagraniczne niezbędne do wytworzenia produktów i świadczenia usług, począwszy od wydobycia surowców do dostawy do klienta końcowego i rejestrowanej działalności firmy we własnym obszarze biznesowym. Obejmuje też działania bezpośredniego dostawcy i działania dostawcy pośredniego.

Firma będąca kontraktorem spółki niemieckiej lub ubiegająca się o taki kontrakt powinna wykazać się należytą starannością w uregulowaniu obszarów dotyczących ochrony praw człowieka w swojej organizacji, a także w łańcuchu dostaw. Szczególnie istotny jest zakaz pracy dzieci, w tym wykorzystywanie dzieci do pracy szkodliwej dla ich zdrowia, bezpieczeństwa i moralności. Należy również zadbać o podstawowe standardy BHP, aby kontraktorzy mogli obniżyć ryzyko wystąpienia szkód chemicznych, fizycznych, biologicznych, pracowali

w warunkach odpowiedniej organizacji pracy pod względem liczby godzin i ustalonych przerw na odpoczynek, a także mieli zapewnione odpowiednie szkolenia.

Kolejnym wymiarem troski o prawa człowieka, które wskazuje LkSG, to zapewnienie możliwości zrzeszania się. Kluczowa jest możliwość powstania i swobody działania związków zawodowych zgodnie z miejscem zatrudnienia, w których obowiązuje prawo do strajku i prawo do rokowań

zbiorowych. Podkreśla się również istotność kultury inkluzyjnej i równego traktowania⁶ przy zatrudnieniu, równości w wynagradzaniu oraz zagwarantowanej godziwej płacy (która powinna być przynajmniej taka jak płaca minimalna ustalona zgodnie z obowiązującym prawem lub w inny sposób określona przez prawo obowiązujące w danym miejscu pracy).

Zgodnie z LkSG przedsiębiorcy w swoim łańcuchu dostaw powinni zwracać uwagę również na zarządzanie obszarem

dbania o środowisko, co dotyczy przede wszystkim zakazu działań powodujących zanieczyszczenie gleby, wody, powietrza, szkodliwe emisje hałasu lub nadmierne zużycie wody, działań powodujących utrudnienie produkcji żywności w danym miejscu, działań utrudniających dostęp do pitnej wody, czy sanitariatów, szkodzącej zdrowiu ludzi, zakaz nielegalnych eksmisji, a także zakaz nielegalnego ograniczania innym (np. lokalnym społecznościom) korzystania z gruntów, lasów i zbiorników wodnych ważnych w ich codziennym życiu.

⁶ Równe traktowanie ze względu na pochodzenie narodowe i etniczne, pochodzenie społeczne, stan zdrowia, niepełnosprawność, orientację seksualną, wiek, płeć, poglądy polityczne, religię lub światopogląd, jeśli nie są one uzasadnione wymogami zatrudnienia.

Projekt europejskiej regulacji o należytej staranności

Parlament Europejski oraz Rada Unii Europejskiej pracują wspólnie nad dyrektywą dotyczącą należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSDDD), której celem jest zapewnienie, że przedsiębiorstwa działające na rynku wewnętrznym będą przyczyniać się do zrównoważonego rozwoju i transformacji gospodarki oraz społeczeństw ku modelowi zrównoważonemu. Dyrektywa, która wejdzie w życie w 2024 r., ma na celu identyfikację potencjalnych lub rzeczywistych negatywnych skutków dla praw człowieka i środowiska związanych z działalnością przedsiębiorstw, ich jednostek zależnych oraz partnerów biznesowych w łańcuchach działalności, a także zapobieganie tym skutkom, ich łagodzenie oraz usuwanie. Innymi słowy, dyrektywa ma na celu wymuszenie na przedsiębiorstwach bardziej zrównoważonego podejścia do prowadzenia działalności,

z uwzględnieniem kwestii związanych z ochroną środowiska i praw człowieka.

Przepisy dotyczą:

- a. obowiązków przedsiębiorstw dotyczących rzeczywistych i potencjalnych niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska w odniesieniu do ich własnej działalności, działalności ich jednostek zależnych oraz działalności prowadzonej przez ich partnerów biznesowych w ramach łańcuchów działalności przedsiębiorstw,
- b. odpowiedzialności za naruszenia wyżej wymienionych obowiązków,
- c. obowiązku przyjęcia planu zapewnienia zgodności modelu biznesowego i strategii biznesowej przedsiębiorstwa z przejściem na gospodarkę zrównoważoną oraz

z celem ograniczenia globalnego ocieplenia do 1,5°C.

CSDDD będzie dotyczyć wybranej grupy podmiotów⁷, które wymagać będą od przedsiębiorstw gwarancji, że – bez względu na sytuację – niekorzystne skutki nigdy nie wystąpią lub że zostaną zatrzymane. Przedsiębiorstwo może nie być w stanie osiągnąć takiego rezultatu na przykład w odniesieniu do partnerów biznesowych, gdy niekorzystny skutek jest wynikiem ingerencji państwa. Dlatego też główne zobowiązania określone w niniejszej dyrektywie powinny być „zobowiązaniami do starannego działania”. Przedsiębiorstwo powinno zastosować odpowiednie środki, co do których można w uzasadniony sposób oczekiwać, że pozwolą zapobiec niekorzystnemu skutkowi lub go zminimalizować w okolicznościach dotyczących danego przypadku.

Procedura należytej staranności przedstawiona w niniejszej dyrektywie powinna obejmować sześć kroków:

1. uwzględnianie należytej staranności w politykach i systemach zarządzania,
2. identyfikację i ocenę niekorzystnych skutków dla praw człowieka i środowiska,
3. zapobieganie rzeczywistym i potencjalnym niekorzystnym skutkom dla praw człowieka i środowiska oraz zatrzymanie lub zminimalizowanie tych skutków,
4. ocenę skuteczności środków,
5. komunikację,
6. zapewnienie środków zaradczych.

⁷ Zgodnie z niniejszą dyrektywą do przestrzegania należytej staranności powinny być zobowiązane przedsiębiorstwa, które mają siedzibę w Unii, zatrudniają średnio ponad 500 pracowników i które – w ostatnim roku obrotowym, za który roczne sprawozdanie finansowe zostało lub powinno być przyjęte – osiągnęły przychody netto ze sprzedaży w skali światowej powyżej 150 mln EUR, pod warunkiem że przedsiębiorstwa te spełniają te kryteria przez dwa kolejne lata obrotowe. W odniesieniu do przedsiębiorstw, które nie spełniają tych kryteriów, ale które zatrudniały średnio ponad 250 pracowników i osiągnęły przychody netto ze sprzedaży w skali światowej powyżej 40 mln EUR w roku obrotowym poprzedzającym ostatni rok obrotowy oraz które działają w co najmniej jednym sektorze o dużym wpływie, pod warunkiem że przedsiębiorstwa te spełniają te kryteria przez dwa kolejne lata obrotowe, należyta staranność należy zacząć stosować trzy lata po zakończeniu okresu transpozycji niniejszej dyrektywy, aby zapewnić więcej czasu na dostosowanie.

Negatywne konsekwencje dla praw człowieka i środowiska mogą wystąpić w ramach własnej działalności przedsiębiorstw, ich jednostek zależnych i partnerów biznesowych w łańcuchach ich działalności⁸, zwłaszcza w zakresie pozyskiwania surowców, produkcji oraz utylizacji produktów lub odpadów. Aby podejmowanie należytej staranności miało rzeczywisty wpływ, należy zanalizować każdy etap cyklu życia produktów lub usług, począwszy od ich produkcji, przez użytkowanie, aż do usuwania. W związku z tym należyta staranność powinna dotyczyć przede wszystkim tych działań przedsiębiorstw, jednostek zależnych i partnerów biznesowych, które stanowią przeważającą część ich łańcucha wartości.

W tym celu przedsiębiorstwa, które podlegają tej dyrektywie, muszą wdrożyć odpowiednie polityki i systemy zarządzania ryzykiem, identyfikować potencjalne i rzeczywiste negatywne skutki dla praw człowieka i środowiska, a także usuwać je i minimalizować ich skutki. Muszą ustanowić procedury dotyczące skarg, monitorować skuteczność wprowadzonych środków, a także publicznie informować o podejmowanych działaniach. Należy wyraźnie rozróżnić

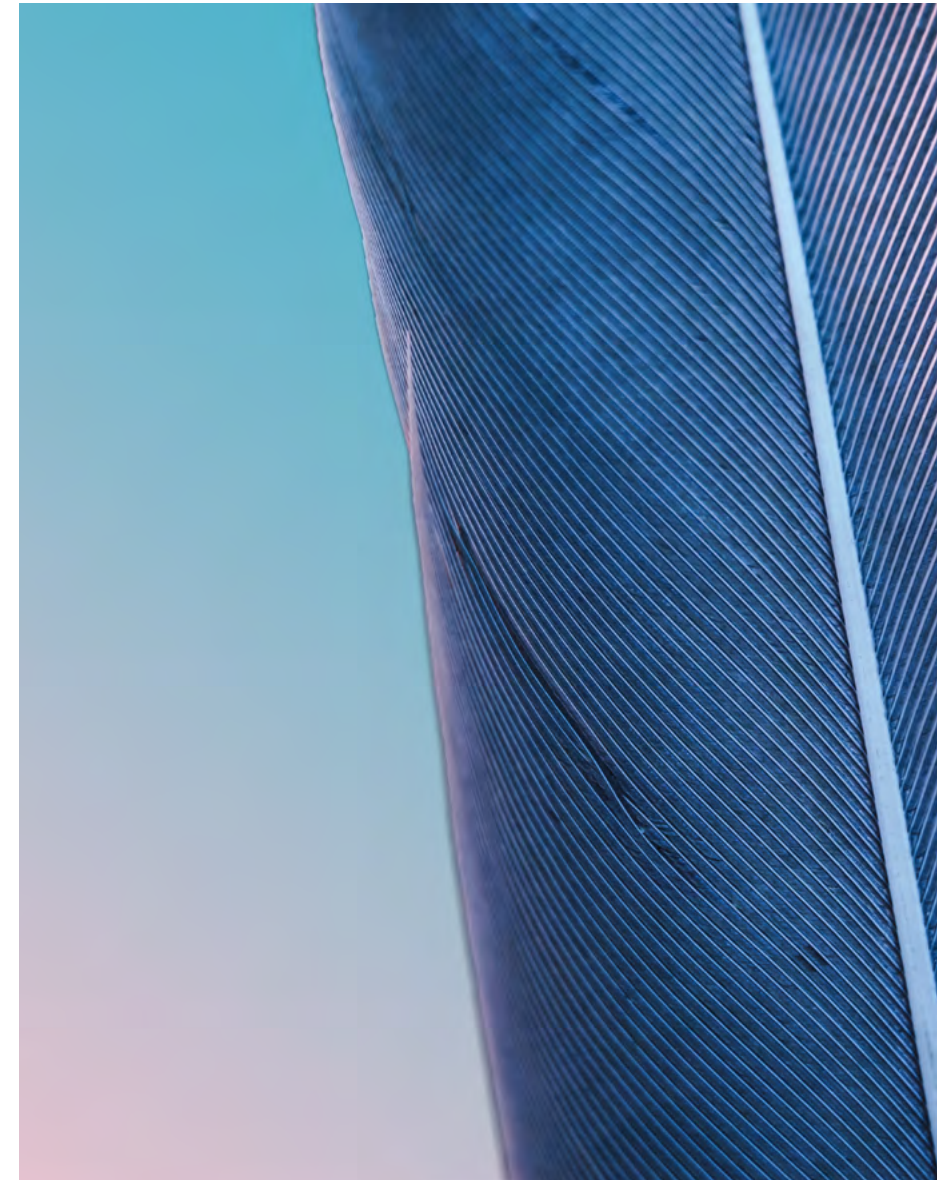
kroki mające na celu zapobieganie potencjalnym negatywnym skutkom oraz ich łagodzenie, a także kroki mające na celu usuwanie lub minimalizowanie rzeczywistych negatywnych skutków, aby zapewnić przedsiębiorstwom jasność co do działań, które powinny zostać podjęte w celu spełnienia wymogów dyrektywy.

W przypadku, gdy przedsiębiorstwa nie powodują niekorzystnych skutków, ale niekorzystny skutek jest spowodowany przez ich partnera biznesowego w łańcuchach działalności przedsiębiorstw (tzw. „bezpośrednie powiązanie z” niekorzystnym skutkiem, jak określono w międzynarodowych ramach), przedsiębiorstwa te powinny być zobowiązane do wykorzystania swojego wpływu, aby zapobiec niekorzystnemu skutkowi spowodowanemu przez ich partnerów biznesowych lub go złagodzić, lub też do zwiększenia w tym celu swojego wpływu.

Należy podkreślić, iż projekt dyrektywy zawiera również możliwość pociągnięcia przedsiębiorstwa do odpowiedzialności (pod pewnymi warunkami) i daje prawo do pełnego odszkodowania za szkody wyrządzone osobie fizycznej lub prawnej⁹.

⁸ Łańcuch działalności powinien obejmować działalność związaną z produkcją i dostawą towarów lub świadczeniem usług przez przedsiębiorstwo, co powinno obejmować działalność bezpośrednich i pośrednich partnerów biznesowych, którzy projektują, wydobywają, produkują, transportują, przechowują i dostarczają

⁹ Art. 22 projektu Dyrektywy (źródło: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15024-2022-REV-1/PL/pdf>).

Inne praktyki, z których korzysta branża, by kontrolować łańcuch dostaw

Aby przygotować się na zmianę w regulacjach, warto już teraz sprawdzić organizację i łańcuch dostaw pod kątem należytej staranności. Popularnym rozwiązaniem są audyty realizowane przez branżowe stowarzyszenia. W przypadku audytów dotyczących praw człowieka i due diligence, istotne jest również sprawdzenie, czy dostawcy przestrzegają standardów związanych z prawami człowieka, w tym przede wszystkim prawa do pracy, wolności zrzeszania się oraz przestrzegania standardów dotyczących pracy dzieci i niewolnictwa. Właściwe prowadzenie audytów wymaga odpowiednich kwalifikacji audytorów oraz zasobów finansowych i czasowych. Audyty powinny być przeprowadzane przez niezależne podmioty, które nie mają konfliktu interesów z dostawcami. Wyniki audytów mogą prowadzić do wprowadzenia zmian w łańcuchu dostaw farmaceutycznych, np. poprzez wdrożenie dodatkowych procedur kontroli jakości czy zmiany

dostawców, którzy nie spełniają wymagań dotyczących praw człowieka.

Sprawdzenie należytej staranności zakłada analizę dostępnych informacji na temat dostawców i partnerów biznesowych, w tym informacje o ich działalności, polityce etycznej, standardach bezpieczeństwa oraz podejściu do kwestii związanych z prawami człowieka. W branży farmaceutycznej due diligence jest szczególnie istotne ze względu na wymogi związane z bezpieczeństwem i jakością produktów, a także ze względu na potrzebę zapewnienia odpowiednich standardów etycznych w łańcuchu dostaw. Przykładowo, w przypadku wdrożenia nowego produktu farmaceutycznego przedsiębiorstwo powinno dokładnie zbadać dostawców półproduktów, aby upewnić się, że spełniają one wymagane standardy jakości oraz że dostawcy nie prowadzą działań niezgodnych z prawami człowieka.

PSCI kieruje się pięcioma głównymi zasadami, na które składają się:

1. **Kwestie etyczne:** przeciwdziałanie korupcji, uczciwa konkurencja i działania antymonopolowe, dobrostan zwierząt, prywatność i bezpieczeństwo danych, bezpieczeństwo pacjentów i dostęp do informacji, konflikt interesów.
2. **Prawa człowieka:** prawa człowieka i pracy, swobodnie wybrane zatrudnienie, brak pracy dzieci i młodocianych, niedyskryminacja, uczciwe traktowanie, płace, świadczenia i godziny pracy, wolność zrzeszania się.
3. **Zdrowie i bezpieczeństwo:** bezpieczeństwo procesów i procedur, gotowość i reagowanie na sytuacje awaryjne, właściwa kontrola substancji niebezpiecznych, przekazywanie informacji o zagrożeniach, bezpieczeństwo biologiczne, ochrona BHP pracowników.
4. **Ochrona środowiska:** zezwolenia środowiskowe i raportowanie, zrównoważone pozyskiwanie i identyfikowalność, zarządzanie odpadami i emisjami, zapobieganie wyciekom i uwolnieniom, efektywne zarządzanie zasobami, zarządzanie uwalnianiem farmaceutyków do środowiska.
5. **Systemy zarządzania:** zaangażowanie i odpowiedzialność, wymagania prawne i wymagania klientów, zarządzanie ryzykiem, dokumentacja, szkolenie i kompetencje, ciągle doskonalenie, identyfikacja ryzyk.

W poniższej tabeli zestawiono najważniejsze elementy standardów sektorowych, które zgodnie z obecnymi i przyszłymi regulacjami mają być weryfikowane

	PSCI	LKSG	CSDDD
Prawa człowieka	●	●	●
Zakaz pracy dzieci i młodocianych	●	●	●
Bezpieczeństwo i higiena pracy	●	●	●
Bezpieczeństwo pacjentów i dostęp do informacji oraz prywatność i bezpieczeństwo danych	●		
Wolność zrzeszania się	●	●	●
Niedyskryminacja (uczciwe traktowanie)	●	●	●
Uczciwa konkurencja (zakaz praktyk monopolistycznych)	●		
Ochrona środowiska	●	●	●
Dobrostan zwierząt	●		
Komunikacja i raportowanie	●	●	●
Zaangażowanie i odpowiedzialność	●	●	●
Zarządzanie ryzykiem	●	●	●
Identyfikacja ryzyk	●		
Identyfikacja ryzyk (prawa człowieka i środowiska)	●	●	●

Źródło: Opracowanie własne KPMG.

Mapa drogowa: od GRI do ESRS. Najważniejsze zmiany dla branży farmaceutycznej

Interesariusze spółek, w tym tak ważni jak inwestorzy i organy regulujące, coraz częściej oczekują przejrzystej i wysokojakościowej sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju firm. Proces ten, mimo że wymagający, przynosi przedsiębiorstwom wiele korzyści – pozwala budować ich długofalową wartość, stwarza okazję do zdefiniowania najistotniejszych wpływów na otoczenie firmy oraz umożliwia przeprowadzenie rewizji wyznaczonych celów i osiągniętych wyników.

Ważnym aspektem w przygotowywaniu raportów zrównoważonego rozwoju jest korzystanie z uznanych, międzynarodowych standardów, dzięki czemu zwiększamy jakość, przejrzystość i porównywalność publikowanych sprawozdań. Branża farmaceutyczna nie stanowi w tym wypadku wyjątku – ją także obejmują obecne i przyszłe regulacje i standardy raportowania.

Zarówno w Polsce, jak i na świecie najpopularniejszymi standardami wykorzystywanymi w celu przygotowania raportów zrównoważonego rozwoju są obecnie **GRI Standards**, tworzone przez Global Reporting Initiative. Według badania KPMG [Global Survey of Sustainability Reporting 2022](#) 68% największych globalnych firm tworzących własne raporty zrównoważonego rozwoju wykorzystuje w tym zakresie właśnie standardy GRI.

Należy pamiętać, że wszystkie raporty zrównoważonego rozwoju przygotowywane zgodnie z GRI, opublikowane po 1 stycznia 2023 r. obowiązuje nowa wersja GRI Standards, oznaczona od daty publikacji jako GRI Standards 2021. GRI Standards 2021 wprowadzają kilka istotnych zmian, które trzeba uwzględnić, przygotowując raport. Są to m.in.:

- szersza niż dotychczas forma raportowania kwestii należytej staranności i praw człowieka,
- zmiana w podejściu do podstawowych zagadnień i głównych zasad raportowania,
- koncentracja na dokładnym i szczegółowym określeniu procesu analizy istotności.

Standardy GRI przewidują wykorzystanie standardów sektorowych. Tempo ich powstawania jest stosunkowo powolne – w pierwszym kwartale 2023 r. gotowych jest trzy spośród czterdziestu zaplanowanych standardów. **GRI opracowuje je w określonej kolejności i branża farmaceutyczna zakwalifikowana została do drugiej (spośród czterech) grup priorytetowych.** Warto mieć to na uwadze, może się bowiem okazać, że standard dla branży farmaceutycznej zostanie opracowany np. w ciągu najbliższego roku – a po jego ogłoszeniu należy uwzględnić go w przeprowadzanej na potrzeby raportowania analizie istotnych tematów.

Bardzo ważnym narzędziem w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem instytucji, w tym raportowaniu jej wpływu i osiągniętych wyników, są **Cele Zrównoważonego Rozwoju** opracowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Dla każdego z 17 wyznaczonych celów wskazano konkretne zadania do osiągnięcia do 2030 roku – łącznie jest to 169 zadań. Z kolei każde z zadań ma przyporządkowane wskaźniki mierzące postępy ich realizacji. Osiągnięcie Celów Zrównoważonego Rozwoju to wspólne zadanie dla wszystkich aktorów – rządów, biznesu i organizacji pozarządowych, a każda instytucja z osobna powinna koncentrować się na tym obszarze, na który ma największy wpływ.

W przypadku branży farmaceutycznej kluczowy jest **Cel 3: Dobre zdrowie i jakość życia**. Aby jednak maksymalizować pozytywny (i minimalizować negatywny) wpływ przedsiębiorstwa na otoczenie, realizację celu analizuje się na poziomie konkretnych zadań do osiągnięcia. Jest ich w tym przypadku 13, w tym m.in:

3.3 Do 2030 roku wyeliminować epidemie AIDS, gruźlicy, malarii i zaniedbanych chorób tropikalnych oraz zwalczyć wirusowe zapalenie wątroby, choroby przenoszone przez wodę oraz inne choroby zakaźne.

3.4 Do 2030 roku obniżyć o 1/3 przedwczesną umieralność z powodu chorób niezakaźnych poprzez zapobieganie i leczenie oraz promowanie zdrowia psychicznego i dobrostanu.

3.7 Do 2030 roku zapewnić powszechny dostęp do świadczeń z zakresu zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w tym planowania rodziny, informacji i edukacji oraz włączyć zdrowie reprodukcyjne do krajowych strategii i programów.

3.8 Zapewnić powszechną opiekę zdrowotną, w tym zabezpieczenie przed ryzykiem finansowym, dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej wysokiej jakości oraz bezpiecznych, skutecznych, wysokiej jakości, przystępnych cenowo leków i szczepionek.

Standardami, które do tej pory w bardzo ograniczonym zakresie były wykorzystywane na polskim rynku, są **SASB**, stworzone przez Sustainability Accounting Standards Board. Warto zwrócić na nie uwagę z dwóch względów. Po pierwsze, na dużym poziomie szczegółowości opisują wymagania dla poszczególnych 77 branż. Po drugie, SASB nie stanowi już oddzielnej organizacji, lecz jest teraz częścią Fundacji IFRS, która obecnie opracowuje nowe globalne standardy raportowania zrównoważonego rozwoju. Można zatem założyć, że znajomość standardów SASB, a szczególnie raportowanie zgodnie z nimi, ułatwi w znacznym stopniu przystosowanie do nowych regulacji, których przestrzeganie będzie stanowiło istotną wartość na rynkach finansowych.

SASB w obszarze opieki zdrowotnej wyróżnia sześć branż. Są to: biotechnologia i farmaceutyki, sprzedawcy leków, dostawcy usług medycznych, dystrybutorzy usług medycznych, opieka zarządzana oraz sprzęt i zaopatrzenie medyczne. Dla pierwszej z tych branż – biotechnologii i farmaceutyków – zdefiniowanych zostało 9 tematów istotnych i 23 wskaźniki mierzące efektywność działań. Tematy istotne, które powinny być raportowane przez branżę farmaceutyczną według standardów SASB, to:

- Bezpieczeństwo uczestników badań klinicznych
- Dostęp do leków
- Przystępność i ceny
- Bezpieczeństwo leków
- Podróbki leków
- Etyka i marketing
- Rekrutacja, rozwój i utrzymanie pracowników
- Zarządzanie łańcuchem dostaw
- Etyka biznesu

Zdecydowanie najważniejszym dokumentem regulującym kwestie raportowania zrównoważonego rozwoju w najbliższych latach jest wprowadzana na poziomie europejskim dyrektywa CSRD. Stworzy ona obowiązek ujawniania informacji o zrównoważonym rozwoju przedsiębiorstw zgodnie z nowopowstającymi **Europejskimi Standardami Raportowania Zrównoważonego Rozwoju** (European Sustainability Reporting Standards, ESRS). CSRD obowiązywać będzie od 1 stycznia 2024 r. Jej zapisy sukcesywnie obejmować będą wszystkie duże, a także małe i średnie notowane na giełdach przedsiębiorstwa (szacunkowo będzie to ok. 40 000 spółek w całej Europie).

ESRS wprowadzają niezwykle wyśrubowane zasady raportowania. Szczególnie dla podmiotów z umiarkowanym lub nikłym doświadczeniem raportowania zrównoważonego rozwoju przygotowanie takiego dokumentu będzie ogromnym wyzwaniem. Nie są przesadzone głosy zapowiadające prawdziwą rewolucję w obszarze ujawniania informacji ESG. W momencie publikacji tego raportu (kwiecień 2023 r.) nowe standardy jeszcze nie funkcjonują w finalnej, zatwierdzonej wersji, jednak ich obecnie dostępne publicznie brzmienie pozwala z dużą dokładnością ocenić wymagania ujawnieniowe, które już wkrótce spełnić będą musiały spółki objęte CSRD.

Standardy ESRS zbudowane są modułowo i składają się z oddzielnych, ale powiązanych ze sobą elementów. Dwa pierwsze standardy, ESRS 1 i ESRS 2, są przekrojowe i muszą być uwzględnione przez wszystkie podmioty przygotowujące raporty. ESRS 1 opisuje ogólne zasady postępowania się standardami i tworzenia raportów zrównoważonego rozwoju. ESRS 2 zawiera zestaw 12 obowiązkowych wymogów ujawnieniowych, dotyczących informacji ogólnych o podmiocie raportującym, strategii, zarządzaniu, a także przeprowadzonej na potrzeby raportu analizie istotności. ESRS to również, a może przede wszystkim, trzy grupy standardów obejmujących poszczególne zakresy tematyczne:

- Pięć standardów środowiskowych: ESRS E1 Zmiana klimatu, ESRS E2 Zanieczyszczenie, ESRS E3 Zasoby wodne i morskie, ESRS E4 Bioróżnorodność i ekosystemy, ESRS E5 Wykorzystanie zasobów i gospodarka o obiegu zamkniętym
- Cztery standardy społeczne: ESRS S1 Zatrudnienie, ESRS S2 Pracownicy w łańcuchu wartości, ESRS S3 Otoczenie społeczne, ESRS S4 Konsument i użytkownicy końcowi
- Jeden standard w obszarze ładu zarządczego: ESRS G1 Praktyki biznesowe

Oprócz opisanie licznych konkretnych wymogów ujawnieniowych, poprawne raportowanie zrównoważonego rozwoju zgodnie z ESRS wymagało będzie również wcześniejszego przeprowadzenia określonych procesów związanych z ogólnymi zasadami zarządzania zrównoważonym rozwojem w firmie albo, bardziej konkretnie, z procesem przygotowania raportu.

W kontekście raportowania zrównoważonego rozwoju warto już od najbliższych procesów raportowych uwzględnić możliwie dużo elementów opisanych w ESRS, tak aby dostosowanie się do nowych wymogów mogło przebiegać etapowo. Wśród kwestii, które mogą być w ten sposób zarządzane, znajduje się uwzględnienie zasady podwójnej istotności w procesie analizy istotnych tematów do raportu zrównoważonego rozwoju. Oznacza ona wzięcie pod uwagę zarówno tematów istotnych z perspektywy wpływu firmy na otoczenie, jak i z perspektywy wpływu czynników zrównoważonego rozwoju na obecną i przyszłą sytuację finansową przedsiębiorstwa.

Innym przykładem proaktywnego podejścia do wdrożenia ESRS w firmie może być próba uwzględnienia w raporcie zrównoważonego rozwoju przyszłych standardów obowiązkowych

dla wszystkich (a więc E1 Zmiana klimatu oraz S1 Zatrudnienie), a także wybranych wskaźników fakultatywnych, które pokrywają się z tematami istotnymi dla danej firmy. Przy pierwszym podejściu może się okazać, że wypełnienie wszystkich wymagań nie będzie możliwe, natomiast warto przećwiczyć tę procedurę, zanim ESRS staną się standardami obowiązkowymi.

Niezależnie od działań podejmowanych podczas tworzenia raportów zrównoważonego rozwoju, należy przy dostosowywaniu zarządzania zrównoważonym rozwojem firm do nadchodzących wymogów uwzględnić najważniejsze z procesów opisanych w ESRS:

1. Badanie wpływu – uwzględniające istotne faktyczne lub oczekiwane negatywne i pozytywne skutki na ludzi bądź środowisko.
2. Badania ryzyk i szans w obszarze zrównoważonego rozwoju – w tym ich identyfikacja, ocena i priorytetyzacja; szczególną uwagę należy poświęcić ryzykom, które mają lub mogą mieć wpływ na sytuację finansową przedsiębiorstwa.
3. Analiza należytej staranności – a więc identyfikacja faktycznych lub potencjalnych negatywnych skutków w zakresie praw człowieka i środowiska wynikających z własnej działalności przedsiębiorstwa lub z jego łańcucha wartości, zapobieganie i likwidowanie tych skutków, a także ustanowienie procedur, które umożliwią składanie skarg w tym obszarze.

Nie należy zapominać również o tym, że w systemie raportowania określonym przez ESRS znajduje się miejsce dla standardów sektorowych, nad którymi prace dopiero się zaczynają. Ich uwzględnienie będzie obowiązkowe dla każdej firmy z danego sektora i dotyczyć będzie to także branży farmaceutycznej, dla której przygotowano standard *ESRS Pharma and Biotechnology*.

Dla większości, a szczególnie dużych przedsiębiorstw, raportowanie zrównoważonego rozwoju będzie wkrótce czymś tak oczywistym, jak dziś uwzględnienie RODO w przechowywaniu danych czy przeprowadzanie szkoleń wstępnych BHP. Obecnie w obszarze ESG dopiero wypracowuje się optymalne rozwiązania i obserwować to możemy zarówno na poziomie makroekonomicznym, jak i na poziomie poszczególnych branż. Oznacza to konieczność ciągłego dostosowywania swoich procesów do pojawiających się i zmieniających regulacji. Spółki z branży farmaceutycznej również podlegają tym zależnościom i także dla nich mitygacja ryzyk związanych ze sprawozdawczością zrównoważonego rozwoju oznaczać powinna jak najszybszą i jak najdokładniejszą realizację procesów wymaganych przez nowe regulacje zarówno w kontekście zarządzania zrównoważonym rozwojem, jak i samego raportowania.

Kontakt

KPMG w Polsce

ul. Inflancka 4A
00-189 Warszawa

T: +48 22 528 11 00

E: kpmg@kpmg.pl

Sabina Samplawska

Partner, Doradztwo Podatkowe,
Lider doradztwa dla sektora Life Sciences
KPMG w Polsce

E: ssamplawska@kpmg.pl

Przemysław Oczyp

Partner Associate w Dziale
Doradztwa Biznesowego, ESG
KPMG w Polsce

E: poczyp@kpmg.pl

Biura KPMG w Polsce

Warszawa

ul. Inflancka 4A
00-189 Warszawa

T: +48 22 528 11 00

E: kpmg@kpmg.pl

Kraków

ul. Opolska 114
31-323 Kraków

T: +48 12 424 94 00

E: krakow@kpmg.pl

Poznań

ul. Roosevelta 22
60-829 Poznań

T: +48 61 845 46 00

E: poznan@kpmg.pl

Wrocław

ul. Szczytnicka 11
50-382 Wrocław

T: +48 71 370 49 00

E: wroclaw@kpmg.pl

Gdańsk

al. Zwycięstwa 13a
80-219 Gdańsk

T: +48 58 772 95 00

E: gdansk@kpmg.pl

Katowice

ul. Francuska 36
40-028 Katowice

T: +48 32 778 88 00

E: katowice@kpmg.pl

Łódź

ul. Kopcińskiego 62d
90-032 Łódź

T: +48 42 232 77 00

E: lodz@kpmg.pl

[kpmg.pl](https://www.kpmg.pl)

© 2023 KPMG Advisory Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k., polska spółka komandytowa i członek globalnej organizacji KPMG składającej się z niezależnych spółek członkowskich stowarzyszonych z KPMG International Limited, prywatną spółką angielską z odpowiedzialnością ograniczoną do wysokości gwarancji. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Nazwa i logo KPMG są znakami towarowymi używanymi na podstawie licencji przez niezależne firmy członkowskie globalnej organizacji KPMG.

Informacje zawarte w niniejszej publikacji mają charakter ogólny i nie odnoszą się do sytuacji konkretnej osoby lub firmy. Pomimo, iż staramy się dostarczać dokładne i aktualne informacje, nie możemy zagwarantować, że takie informacje będą aktualne na dzień ich otrzymania lub że będą nadal aktualne w przyszłości. Nikt nie powinien podejmować decyzji na podstawie takich informacji bez odpowiedniego profesjonalnego doradztwa po dokładnym zbadaniu konkretnej sytuacji.

Document Classification: KPMG Public

